

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τμήμα: Δημόσια Διοίκηση

ΠΜΣ: Εθνική και Κοινοτική Διοίκηση

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*«Η Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα καρτέλ-Η περίπτωση των καρτέλ καυσίμων
στην Ελλάδα»*

Επιβλέπων Καθηγητής: κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΕΦΗΣ

Επιμέλεια εργασίας: ΖΕΡΒΑ ANNA-MARIA (AM: 7108M005)



ΑΘΗΝΑ 2011

Περιεχόμενα

A. Πρόλογος.....	3
B. Ευχαριστίες.....	3
Γ. Εισαγωγή.....	4
ΜΕΡΟΣ Α΄: Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ανταγωνισμού	
<u>Κεφάλαιο 1 : Η ύπαρξη πολιτικής Ανταγωνισμού σε μια ενιαία αγορά</u>	
1.1 Πως λειτουργεί ένας υγιής Ανταγωνισμός.....	5
1.2 Φυγή από τα όρια του υγιούς Ανταγωνισμού.....	6
1.2.1 Συγκεντρώσεις επιχειρήσεων.....	7
1.2.2 Απαγορευμένες συμπράξεις επιχειρήσεων.....	8
1.2.3 Κάθετες και οριζόντιες συμφωνίες επιχειρήσεων.....	9
<u>Κεφάλαιο 2: Συμφωνίες επιχειρήσεων που οδηγούν στη νόθευση του Ανταγωνισμού</u>	
2.1 Οριζόντιες συγκεντρώσεις και επιπτώσεις στην αγορά.....	10
2.1.1 Οι μη-οριζόντιες συγκεντρώσεις.....	12
2.2 Η εναρμονισμένη πρακτική.....	13
2.3 Δημιουργία ενός καρτέλ.....	14
2.3.1 Η λειτουργία ενός καρτέλ στην αγορά και οι επιπτώσεις του σε αυτή.....	15
2.3.2 Ο ρόλος των διευκολυντικών πρακτικών στη λειτουργία και τον συντονισμό ενός καρτέλ.....	16
2.3.3 Ο ρόλος της δομής της αγοράς στη διαμόρφωση των τιμών.....	17
2.4 Βασικές κατηγορίες καρτέλ.....	18
<u>Κεφάλαιο 3: Η νομοθετική βάση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 101 της ΣΛΕΕ)</u>	
3.1 Το άρθρο 101 της ΣΛΕΕ και τι ορίζει περί των συμπράξεων.....	20
3.2 Ο κανονισμός 139/2004 περί της προηγούμενης κοινοποίησης συγκεντρώσεων και προηγούμενη παραπομπή κατόπιν αιτήσεως των μερών που προβαίνουν στην κοινοποίηση.....	21
3.3 Η κατάργηση που προβλέπει ο Κανονισμός 1/2003.....	23
3.4 Τα πρόστιμα.....	24
3.4.1 Η πολιτική επιείκειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Leniency Policy).....	25
3.4.2 Ανακοινώσεις της Επιτροπής σχετικά με την πολιτική επιείκειας.....	26
3.5 Διαδικασίες συμβιβασμού σε υποθέσεις συμπράξεων.....	27
Συμπεράσματα ευρωπαϊκής πολιτικής.....	29
ΜΕΡΟΣ Β΄: Η αντιμετώπιση των καρτέλ από την εθνική πλευρά	
<u>Κεφάλαιο 1: Ο ρόλος της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού στην αντιμετώπιση ενός καρτέλ</u>	
1.1 Η λειτουργία της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού στα πλαίσια της Πολιτικής Ανταγωνισμού.....	31
1.1.1 Η αγορά των πετρελαιοειδών στην Ελλάδα.....	32
1.2 Η απόφαση 263/IV/2004 της Επιτροπής Ανταγωνισμού για τα πρατήρια πώλησης υγρών καυσίμων στο νομό Άρτας.....	33
1.3 Η απόφαση 327/V/2007 για την υπόθεση «IATA».....	35
1.4 Η απόφαση 421/V/2008 κατά των εταιριών BP HELLAS AE και SHELL HELLAS AE.....	37
1.5 Η απόφαση 465/VI/2009 για την υπόθεση συγκέντρωσης των εταιριών Ελληνικά Πετρέλαια AE (ΕΛ.ΠΕ) και BP HELLAS AE (BP).....	40

<u>Κεφάλαιο 2: Αποτελέσματα διαβούλευσης Επιτροπής Ανταγωνισμού σχετικά με τον κλάδο της αγοράς και εμπορίας πετρελαιοειδών</u>	
2.1 Α' Κανονιστική Παρέμβαση 334/V/2007.....	42
2.2. Β' Κανονιστική Παρέμβαση 418/V/2008.....	44
<u>Κεφάλαιο 3: Το ελληνικό πρόγραμμα επιείκειας</u>	
3.1 Η απόφαση 299/V/2006.....	46
3.2 Οι επιχειρήσεις που εντάσσονται στο ελληνικό πρόγραμμα επιείκειας.....	47
3.2.1 Προϋποθέσεις απαλλαγής και μείωσης προστίμων.....	48
3.2.2 Απαλλαγή προστίμου.....	49
3.2.3 Μείωση προστίμου.....	49
3.3 Το «παρατηρητήριο» λιανικών τιμών πώλησης υγρών καυσίμων στην Ελλάδα..	50
3.4 Ο Οργανισμός “STOP CARTEL”.....	52
Συμπεράσματα ελληνικής πρακτικής.....	53
Παράρτημα.....	55
Βιβλιογραφία.....	58
Γενική Βιβλιογραφία.....	58
Πηγές Διαδικτύου.....	59
Κανονισμοί Επιτροπής.....	60
Ανακοινώσεις Επιτροπής.....	61
Κατευθυντήριες γραμμές Επιτροπής.....	61
Εθνική Νομοθεσία.....	62

A. Πρόλογος

Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η εξέταση της πολιτικής που ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση όσον αφορά τις παράνομες συμπράξεις (καρτέλ) καθώς και το πώς τις αντιμετωπίζει η Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού. Η προσέγγιση γίνεται με καθαρά νομικά κριτήρια καθώς παρατίθενται τα νομικά όπλα που διαθέτει από τη μια η Ένωση και από την άλλη αν αυτά τα νομικά μέσα είναι αρκετά για την αντιμετώπιση του προβλήματος από εθνική σκοπιά. Στα πλαίσια της Ελληνικής πολιτικής η έρευνα περιορίζεται στο πρόβλημα της αντιμετώπισης των καρτέλ καυσίμων. Στα συμπεράσματα έκαστης πλευράς γίνεται μια κριτική πάνω στη σωστή ή μη αντιμετώπιση του προβλήματος.

B. Ευχαριστίες

Η παρούσα μελέτη αποτελεί τη διπλωματική μου εργασία στα πλαίσια του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών του τμήματος της Δημόσιας Διοίκησης Παντείου Πανεπιστημίου με τίτλο *«Εθνική και Κοινοτική Διοίκηση»*. Θα ήθελα να ευχαριστήσω λοιπόν τον Καθηγητή Παντείου Πανεπιστημίου Βασίλη Κέφη, επιβλέποντα της εργασίας μου καθώς και τον κύριο Πολέμη Μιχαήλ, προϊστάμενο του Δ' Τμήματος Εφαρμογής (Ενέργεια-Μεταφορές-Τεχνολογία-Διαφήμιση-Πνευματική Ιδιοκτησία-Εκδόσεις) της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού, που χωρίς την βοήθειά τους η παρούσα εργασία δεν θα μπορούσε να υλοποιηθεί.

Γ. Εισαγωγή

Αναμφισβήτητα η ελευθερία του ανταγωνισμού αποτελεί τη βάση στην οποία στηρίζεται ολόκληρη η οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και σύμφωνα με το άρθρο 3 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) η δράση της περιλαμβάνει την εγκαθίδρυση καθεστώτος που να εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό εντός της εσωτερικής αγοράς. Αυτός είναι και ο λόγος που εξασφαλίζεται με διάφορες διατάξεις της Συνθήκης όπως αυτές που αφορούν την απαγόρευση των συμφωνιών, των συμπράξεων και εναρμονισμένων πρακτικών που είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά και όπως ορίζει και το άρθρο 101 της ΣΛΕΕ. Το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπίζεται στις ολιγοπωλιακές αγορές όπου οι ολιγοπωλητές συντονίζουν την συμπεριφορά τους με σκοπό να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους. Σκοπός λοιπόν της παρούσας μελέτης είναι η εξέταση των πρακτικών και συμφωνιών που καταφεύγουν οι επιχειρήσεις με σκοπό να κερδίσουν εις βάρος των καταναλωτών και τέλος να οδηγήσουν σε παρανομίες που νοθεύουν τον υγιή ανταγωνισμό. Επιπλέον αναλύεται το εάν τελικά η Ευρωπαϊκή Ένωση μεριμνά για την αντιμετώπιση των παραπάνω συμφωνιών και το πως εντοπίζει τις παράνομες συμφωνίες (*καρτέλ*).

Έτσι λοιπόν η παρούσα εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο εξετάζεται η λειτουργία του Ανταγωνισμού σε μια ανοιχτή αγορά όπως αυτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αναλύονται οι έννοιες των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων, των συμπράξεων και εναρμονισμένων πρακτικών και τότε αυτές οδηγούν σε νόθευση του ανταγωνισμού. Επιπλέον ποιοί είναι οι λόγοι που επιχειρήσεις καταφεύγουν σε παράνομες συμφωνίες και πως δημιουργούνται τα *καρτέλ*. Τέλος παρατίθενται τα προγράμματα επιείκειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και τα νομικά όπλα που διαθέτει για να καταπολεμήσει παράνομες πρακτικές των επιχειρήσεων.

Στο δεύτερο μέρος εντοπίζεται το πρόβλημα ύπαρξης καρτελικών συμπράξεων στον τομέα των καυσίμων στην Ελλάδα. Αναλύονται οι μεγαλύτερες αποφάσεις που αφορούν παράνομες συμφωνίες μεταξύ εταιριών εμπορίας και διύλισης πετρελαιοειδών στη χώρα και το πως κρίθηκαν αυτές από την Επιτροπή

Ανταγωνισμού. Επιπλέον αναφέρεται το ελληνικό πρόγραμμα επιείκειας και ποιές επιχειρήσεις εντάσσονται σε αυτό, καθώς και ποιος ο ρόλος του παρατηρητηρίου λιανικών τιμών πώλησης υγρών καυσίμων στην Ελλάδα. Τέλος στα συμπεράσματα γίνεται μια κριτική πάνω στην πολιτική της Ελλάδας πάνω στο θέμα των συμπράξεων.

ΜΕΡΟΣ Α΄: Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ανταγωνισμού

Κεφάλαιο 1: Η ύπαρξη πολιτικής Ανταγωνισμού σε μια ενιαία αγορά

1.1 Πώς λειτουργεί ένας υγιής Ανταγωνισμός

Η Κοινή Πολιτική Ανταγωνισμού έχει μεγάλη σημασία για την πραγματοποίηση και την διατήρηση μιας ενιαίας αγοράς όπως αυτή της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Επιδιώκει την ανταγωνιστική συμπεριφορά των επιχειρήσεων και προστατεύει τα συμφέροντα των καταναλωτών, επιτρέποντας τους να προμηθεύονται αγαθά και υπηρεσίες με τους καλύτερους δυνατούς όρους. Προωθεί την οικονομική αποτελεσματικότητα δημιουργώντας ένα κλίμα κατάλληλο για την τεχνολογία και την τεχνική πρόοδο. Η ύπαρξη μεγάλης ενιαίας αγοράς μπορεί δηλαδή να ανανεώσει τον ανταγωνισμό. Και αυτό διότι οι επιχειρήσεις παράγουν σε μεγάλο ποσοστό χρησιμοποιώντας νέες και καλύτερες τεχνολογίες, μειώνοντας το κόστος προς όφελος των καταναλωτών. Στόχος του οικονομικού ανταγωνισμού είναι η κοινωνική ευημερία. Και όλα αυτά στα πλαίσια ενός ιδανικού ελεύθερου η αλλιώς θεμιτού η αλλιώς ανόθευτου ανταγωνισμού που δεν εμποδίζει την συνύπαρξη διαφορετικών επιχειρήσεων.

Έτσι η ελευθερία στον ανταγωνισμό θεσμοποιείται, γίνεται ελευθερία *sub lege*¹, που ταυτίζεται με την ισότητα στον ανταγωνισμό². Στο δίκαιο μας η οικονομική αυτή ελευθερία αποτελεί εκδήλωση του δικαιώματος περί ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου και κατοχυρώνεται συνταγματικά στο άρθρο 5 παρ.1 και 3 του Συντάγματος. Στα πλαίσια του ελεύθερου ανταγωνισμού οι καταναλωτές έχουν την ευκαιρία να επιλέξουν αυτό που θα πραγματοποιήσει τις ανάγκες τους μέσα από μια πληθώρα εισαγόμενων και εγχώριων προϊόντων, συγκρίνοντας ποιότητα και τιμή ανεξαρτήτου προελεύσεως. Αυτό δίνει και το κίνητρο στους παραγωγούς μιας χώρας να προβούν σε προσπάθειες εκσυγχρονισμού, μείωσης του κόστους παραγωγής ώστε να μπορέσουν να επιβιώσουν σε μια ανοιχτή και μεγάλη αγορά. Αυτό είναι πάντα προς όφελος πρώτων των καταναλωτών, οι οποίοι έχουν άφθονη προσφορά με τους καλύτερους δυνατούς όρους και δεύτερον των επιχειρηματιών που έτσι μαθαίνουν να λειτουργούν σε μια μεγάλη αγορά και να αντιμετωπίζουν τον διεθνή ανταγωνισμό³.

Από την άλλη όμως το άγχος που προκαλείται στους εγχώριους επιχειρηματίες για διατήρηση κοινής τιμής και ποιότητας με αυτή ενός εισαγόμενου προϊόντος, μπορεί να τους οδηγήσει σε πρακτικές αθέμιτου ανταγωνισμού ώστε να μπορέσουν να επιβιώσουν. Εδώ έρχεται η Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία νομοθετεί ώστε να ελέγξει αυτές τις πρακτικές που στο σύνολό τους είναι παράνομες και δύναται να νοθεύσουν τον υγιή ανταγωνισμό.

1.2 Φυγή από τα όρια του υγιούς Ανταγωνισμού

Όπως προείπαμε, οι επιχειρηματίες που δεν μπορούν να μειώσουν το κόστος παραγωγής τους και συνεπώς τις τιμές τους, δηλαδή δεν μπορούν να ανταγωνιστούν τα προϊόντα των ανταγωνιστών τους, δυνητικά αναγκάζονται να χρησιμοποιήσουν πρακτικές που δεν συμβαδίζουν με τον υγιή ανταγωνισμό ώστε να αντέξουν την πίεση. Μια από αυτές τις πρακτικές είναι και οι συμφωνίες συνεργασίας που κάνουν μεταξύ τους οι επιχειρηματίες με σκοπό το κέρδος. Αυτές οι συμφωνίες γίνονται

¹ Υπό το πρίσμα του νόμου

² Λάμπρος Ε. Κοτσίρης «Δίκαιο Ανταγωνισμού Αθέμιτου και Ελεύθερου» Τρίτη έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2000,σελ. 22-23

³ Νίκος Μούσης «Ευρωπαϊκή Ένωση-Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική» 12^η Έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2008, σελ 293

συνήθως εις βάρος ανταγωνιστών τους μονοπωλώντας έτσι την αγορά. Έτσι η μονοπόληση της αγοράς μπορεί να γίνει με δυο τρόπους, τη συγκέντρωση και την σύμπραξη.

1.2.1 Συγκεντρώσεις επιχειρήσεων

Η συγκέντρωση καταργεί την αυτονομία των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, ενώνοντας τις υπό μια ενιαία οικονομική διεύθυνση⁴. Οι συγκεντρώσεις είναι καταρχήν παραδεκτές εφόσον βελτιώνουν τη δομή των επιχειρήσεων, μικραίνουν το κόστος παραγωγής και όλα αυτά πάντα προς όφελος του καταναλωτή. Δεν θεωρείται δηλαδή συγκέντρωση η προσωρινή απόκτηση τίτλων από πιστωτικά ιδρύματα και χρηματοοικονομικά ιδρύματα ή ασφαλιστικές εταιρίες⁵, η περιορισμένη άσκηση δικαιωμάτων από απόκτηση άμεση ή έμμεση ελέγχου επιχειρήσεων από εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου και οι συγκεντρώσεις μεταξύ μελών ενός ομίλου. Δεν απαγορεύονται έτσι όλες οι συγκεντρώσεις που παρακωλύουν σημαντικά τον ανταγωνισμό. Ακόμη κι αν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπιστώσει ότι η σχεδιαζόμενη συγκέντρωση ενδέχεται να στρεβλώσει τον ανταγωνισμό, οι συμμετέχοντες μπορεί να δεσμευθούν να πάρουν μέτρα για την αποτροπή αυτού του πιθανού αποτελέσματος. Μπορεί, για παράδειγμα, να δεσμευθούν να πωλήσουν ένα μέρος των συνδυασμένων επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων ή να παραχωρήσουν άδεια εκμετάλλευσης μιας τεχνολογίας σε άλλη επιχείρηση στην αγορά. Αν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πεισθεί ότι οι δεσμεύσεις αυτές επιτρέπουν τη διατήρηση ή την αποκατάσταση συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού στην αγορά, προστατεύοντας έτσι τα συμφέροντα των καταναλωτών, δίνει την έγκρισή της υπό όρους για την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης. Εν συνεχεία παρακολουθεί και ελέγχει αν οι επιχειρήσεις τηρούν τις δεσμεύσεις τους και μπορεί να παρέμβει αν δεν τις τηρούν. Για παράδειγμα: *Η TotalFina και η Elf Aquitaine ήταν οι δύο μεγαλύτερες γαλλικές επιχειρήσεις στον κλάδο πετρελαιοειδών. Με τη συγχώνευσή τους θα μπορούσαν να αυξήσουν το κόστος που βαρύνει τους ανεξάρτητους διανομείς πετρελαϊκών προϊόντων, και ιδίως τα σουπερμάρκετ, τα οποία συνέβαλαν στην πτώση των τιμών των καυσίμων στη Γαλλία.*

⁴ Νίκος Μούσης «Ευρωπαϊκή Ένωση-Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική» 12^η Έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2008, σελ 293-294

⁵ Λάμπρος Ε. Κοτσίρης «Δίκαιο Ανταγωνισμού Αθέμιτου και Ελεύθερου» Τρίτη έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2000, σελ. 561-562

Η εταιρεία που θα προέκυπτε από τη συγχώνευση θα εκμεταλλευόταν περίπου το 60 % των πρατηρίων βενζίνης στους γαλλικούς αυτοκινητόδρομους. Θα γινόταν επίσης ο μεγαλύτερος προμηθευτής υγραερίου (LPG). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι η απόκτηση ισχύος αυτού του μεγέθους στην αγορά θα οδηγούσε σε άνοδο των τιμών. Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων ανταγωνισμού, η TotalFina και η Elf πρότειναν την πώληση μεγάλου μέρους των δραστηριοτήτων τους σε ανταγωνιστές. Συγκεκριμένα, πρότειναν την πώληση σε ανταγωνιστές 70 πρατηρίων καυσίμων στους γαλλικούς αυτοκινητόδρομους. Έτσι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε υπό όρους την έγκρισή της για τη συγκέντρωση, εφόσον οι γαλλικές αγορές καυσίμων παρέμειναν ανταγωνιστικές και διατηρήθηκαν καλές τιμές για τους καταναλωτές⁶.

Όταν όμως η συγκέντρωση προχωρήσει πέρα των παραπάνω, εκμεταλλεύεται τη δεσπόζουσα θέση της στην αγορά και καταπιέζει τους ανταγωνιστές της.

1.2.2 Απαγορευμένες συμπράξεις επιχειρήσεων

Σύμπραξη είναι ένα είδος συμφωνίας μεταξύ επιχειρήσεων οι οποίες κρατάνε μεν την αυτονομία τους αλλά τηρούν δε μια συγκεκριμένη συμπεριφορά στην αγορά πράγμα που περιορίζει τον μεταξύ τους ανταγωνισμό. Οι απαγορευμένες συμπράξεις αναφέρονται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ⁷. Έτσι σύμφωνα με το άρθρο της Συνθήκης είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά και απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς, και ιδίως εκείνες οι οποίες συνίστανται:

- α) στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησεως ή άλλων όρων συναλλαγής,*
- β) στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής, της διαθέσεως, της τεχνολογικής αναπτύξεως ή των επενδύσεων,*
- γ) στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού,*

⁶ http://ec.europa.eu/competition/publications/consumer_el.pdf

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:EL:PDF>

δ) στην εφαρμογή ανίσων όρων επί ισοδυνάμων παροχών, έναντι των εμπορικώς συναλλασσομένων, με αποτέλεσμα να περιέρχονται αυτοί σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό,

ε) στην εξάρτηση της συνάψεως συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσομένων, προσθέτων παροχών που εκ φύσεως ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.

Εφόσον λοιπόν περιορίζεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των συμπραττόντων επιχειρήσεων, αυτές γίνονται λιγότερο αποδοτικές αφού δεν βρίσκονται κάτω από την πίεση εύρεσης νέων αποτελεσματικότερων τρόπων παραγωγής που θα μπορούσαν να ανταγωνιστούν άλλες εφάμιλλες τους επιχειρήσεις.

1.2.3 Κάθετες και οριζόντιες συμφωνίες επιχειρήσεων

Για να αναλύσουμε παρακάτω το πότε μια συγκέντρωση ενέχει κινδύνους και παρακωλύει τον υγιή ανταγωνισμό αρκεί να ξεχωρίσουμε τις οριζόντιες από τις κάθετες συμφωνίες. Μια κάθετη συμφωνία γίνεται μεταξύ επιχειρήσεων διαφορετικού επιπέδου παραγωγής⁸ και μπορεί να έχει ευεργετικές επιδράσεις στον καταναλωτή. Αυτές οι συμφωνίες μπορούν να τύχουν απαλλαγής βάσει του άρθρου 101 παρ.3 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΣΛΕΕ). Επίσης υπάρχουν συμφωνίες που μπορεί να μην τηρούν τους όρους του άρθρου 101 παρ. 3 αλλά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο μπορούν να θεσπίσουν κανονισμούς απαλλαγής κατά κατηγορία σε ορισμένες κάθετες συμφωνίες όπως στις συμφωνίες διανομής στην αυτοκινητοβιομηχανία. Επιπλέον η Επιτροπή θεωρεί ότι ορισμένες συμφωνίες, παρότι δεν πληρούν τους όρους της παραγράφου 3 του άρθρου 101 ώστε να τύχουν απαλλαγής, δεν θα έπρεπε να θεωρείται ότι παραβιάζουν την απαγόρευση. Ουσιαστικά πρόκειται για τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας(αρχή de minimis)⁹ που θεωρούνται ως εκ των προτέρων μη ικανές να επηρεάσουν τον ανταγωνισμό σε κλίμακα της κοινοτικής αγοράς και συγχρόνως είναι χρήσιμες για τη συνεργασία μεταξύ μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

⁸ Για παράδειγμα μεταξύ ενός παραγωγού και ενός προμηθευτή

⁹ IP/02/13, 7/01/2002 “Ανακοίνωση σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας (de minimis)”

Από την άλλη έχουμε τις οριζόντιες συμφωνίες που γίνονται μεταξύ επιχειρήσεων που βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο παραγωγής. Οι οριζόντιες συμφωνίες είναι αυτές που ενέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο και μπορούν να αλλάξουν τη δομή της αγοράς καθώς περιορίζουν τον αριθμό των ανταγωνιστικών επιχειρήσεων και αυξάνουν τη συγκέντρωση στην αγορά. Στο κεφάλαιο λοιπόν που ακολουθεί θα γίνει εκτενέστερα λόγος περί των οριζόντιων συμφωνιών και των αρνητικών τους επιπτώσεων στην αγορά.

Κεφάλαιο 2: Συμφωνίες επιχειρήσεων που οδηγούν στη νόθευση του Ανταγωνισμού

2.1 Οριζόντιες συγκεντρώσεις και επιπτώσεις στην αγορά

Οι οριζόντιες συμφωνίες μπορούν κάλλιστα να επηρεάσουν τη δομή της αγοράς αφού πραγματοποιούνται στο ίδιο επίπεδο της παραγωγικής αλυσίδας. Έτσι σαν αποτέλεσμα έχουμε την μείωση των ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων και την αύξηση της συγκέντρωσης στην αγορά¹⁰. Συγκέντρωση που μπορεί να οδηγήσει σε μονοπωλιακή κατάσταση. *Οι συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας μπορούν να δημιουργήσουν προβλήματα ανταγωνισμού, όπως, για παράδειγμα, σε περίπτωση που οι συνεργαζόμενες επιχειρήσεις συμφωνούν τον καθορισμό των τιμών ή της παραγωγής ή την κατανομή των αγορών, ή εάν η συνεργασία τούς επιτρέπει να διατηρούν, να αποκτούν ή να αυξάνουν την ισχύ τους στην αγορά, και ενδέχεται, με τον τρόπο αυτό, να έχει αρνητικά αποτελέσματα όσον αφορά τις τιμές, την παραγωγή, την καινοτομία ή την ποικιλία και την ποιότητα των προϊόντων*¹¹. Το παραπάνω αποτυπώνεται στις κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας.¹² «Οι συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας σύμφωνα με τις κατευθυντήριες αυτές γραμμές ενδέχεται να περιορίζουν τον

¹⁰ Λάμπρος Ε. Κοτσίρης «Δίκαιο Ανταγωνισμού Αθέμιτου και Ελεύθερου» Τρίτη έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2000, σελ. 555-556

¹¹ http://ec.europa.eu/competition/consultations/2010_horizontals/guidelines_el.pdf

¹² Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της συνθήκης για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας SEC(2010)528

ανταγωνισμό με περισσότερους από έναν τρόπους. Η συμφωνία μπορεί να είναι δηλαδή αποκλειστική, υπό την έννοια ότι περιορίζει, για παράδειγμα ως αποτέλεσμα συμβατικών υποχρεώσεων, τη δυνατότητα των μερών να ανταγωνισθούν το ένα το άλλο ή τρίτους ως ανεξάρτητοι οικονομικοί παράγοντες ή ως μέλη άλλων ανταγωνιζόμενων συμφωνιών. Απαιτεί από τα μέρη να συνεισφέρουν περιουσιακά στοιχεία σε τέτοιο βαθμό ώστε να μειώνεται σημαντικά η ανεξαρτησία τους όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων. Επιπλέον επηρεάζει τα οικονομικά συμφέροντα των μερών κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μειώνεται σημαντικά η ανεξαρτησία τους όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων. Δυνητικό αποτέλεσμα μιας τέτοιας συμφωνίας μπορεί να είναι η απώλεια ανταγωνισμού μεταξύ των μερών της συμφωνίας. Οι ανταγωνιστές μπορούν επίσης να επωφεληθούν από τη μείωση των ανταγωνιστικών πιέσεων που προκύπτει από τη συμφωνία και μπορούν, επομένως, να θεωρήσουν επικερδή την αύξηση των τιμών τους. Η μείωση των ανταγωνιστικών αυτών περιορισμών μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα αυξήσεις των τιμών στη σχετική αγορά. Παράγοντες όπως το κατά πόσον τα μέρη της συμφωνίας διαθέτουν υψηλά μερίδια στην αγορά, κατά πόσον είναι στενοί ανταγωνιστές, κατά πόσον οι πελάτες έχουν περιορισμένες δυνατότητες να στραφούν προς άλλους προμηθευτές, κατά πόσον οι ανταγωνιστές δεν είναι πιθανό να αυξήσουν την προσφορά εάν αυξηθούν οι τιμές, και κατά πόσον ένα από τα μέρη της συμφωνίας είναι σημαντική ανταγωνιστική δύναμη έχουν στο σύνολό τους σημασία για την ανταγωνιστική αξιολόγηση της συμφωνίας¹³.»

Απαραίτητη προϋπόθεση λοιπόν για να κρίνεται μια οριζόντια συμφωνία παράνομη είναι είτε η ύπαρξη μεταξύ των συμπραττόντων επιχειρήσεων ρητής συμπαιγνίας (explicit collusion)¹⁴, είτε σιωπηρής συμπαιγνίας (tacit collusion)¹⁵ που στόχο έχουν

¹³ Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της συνθήκης για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας SEC(2010)528, παράγραφο 32-33

¹⁴ Ρητή συμπαιγνία (explicit collusion): Συμπαιγνία σαν αποτέλεσμα συμφωνιών ρητών αλλά μυστικών (όχι δημόσιων) συμφωνιών μεταξύ των επιχειρήσεων. Προκύπτουν μετά από κοινού εξέταση και αντιμετώπιση κάποιας επιλογής που έχουν να κάνουν οι επιχειρήσεις (π.χ. επιλογή τιμής) μέσα από συναντήσεις-επαφές που έχουν για αυτόν το σκοπό

¹⁵ Σιωπηρή συμπαιγνία (tacit collusion): Συμπαιγνία σαν αποτέλεσμα όχι ρητών συμφωνιών μεταξύ των επιχειρήσεων αλλά ανεξάρτητης επιλογής στρατηγικών(χωρίς επικοινωνία, ανταλλαγή πληροφοριών, κλπ.) στις οποίες οι επιχειρήσεις καταλήγουν για ιστορικούς λόγους ή γιατί οι στρατηγικές αυτές αποτελούν φυσικά εστιακά σημεία (focal points).

τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Μιλάμε φυσικά για το φαινόμενο της εναρμονισμένης πρακτικής.

2.1.1 Οι μη-οριζόντιες συγκεντρώσεις

Εξετάζοντας της οριζόντιες συγκεντρώσεις θα ήταν δέον να αντιπαραβάλλουμε τις λεγόμενες μη-οριζόντιες συγκεντρώσεις. Ως μη-οριζόντιες χαρακτηρίζονται οι συγκεντρώσεις που γίνονται μεταξύ επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε ετερογενείς αγορές και δεν είναι άμεσα ανταγωνιστικές. Σε αντίθεση με τις οριζόντιες, οι μη-οριζόντιες δεν μειώνουν τον αριθμό των επιχειρήσεων σε μια αγορά, μάλιστα θεωρούνται και ωφέλιμες για αυτόν. Δηλαδή μη-οριζόντιες είναι οι συγκεντρώσεις που πραγματοποιούνται είτε μεταξύ επιχειρήσεων σε διαφορετικά επίπεδα παραγωγής (κάθετες) είτε μεταξύ επιχειρήσεων που δεν βρίσκονται ούτε σε κάθετη ούτε σε οριζόντια σχέση μεταξύ τους (διαγώνιες). Τότε και εφόσον οι μη-οριζόντιες θεωρούνται ακίνδυνες για τον ανταγωνισμό γιατί γίνεται λόγος για αυτές;

Η Επιτροπή ποτέ δεν είχε μεριμνήσει για αυτές τις συγκεντρώσεις καθώς και δεν υπήρχε κάποιο τεκμήριο νομιμότητας. Η μεταβολή που μπορούν να προκαλέσουν στην αγορά είναι έμμεση. Για παράδειγμα η συγχωνευμένη εταιρία, μέσω εμπορικών πρακτικών, μπορεί να αποκλείσει τους πραγματικούς ή δυνητικούς ανταγωνιστές της και να μπορέσει να αυξήσει τις τιμές ή να υποβαθμίσει την ποιότητα των προϊόντων της ζημιώνοντας φυσικά τους καταναλωτές. Για τον παραπάνω λόγω η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη-οριζόντιων συγκεντρώσεων¹⁶.

¹⁶ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη-οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου 139/2004 σχετικά με τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ των επιχειρήσεων (2008/C 265/07)

2.2 Η εναρμονισμένη πρακτική

Το άρθρο 101 παρ.1 της ΣΛΕΕ απαγορεύει τις εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ των επιχειρήσεων που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών-μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς. Η εναρμονισμένη πρακτική θεωρείται κατώτερη της συμπράξεως διότι δεν φτάνει στην επίτευξη μιας συμφωνίας με δικαιοπρακτικά αποτελέσματα. Πρόκειται ουσιαστικά για τον συντονισμό επιχειρήσεων που στόχο έχει να επηρεάσει τη συμπεριφορά της αγοράς και να καταστήσει στους ανταγωνιστές επιχειρηματίες τη στάση που θα ακολουθηθεί στο μέλλον. Παρόλο που δεν υπάρχει ακριβής ορισμός για την εναρμονισμένη πρακτική, αρκετό είναι η ύπαρξη μιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς που να εναρμονίζεται καθώς και η βούληση προς εναρμόνιση¹⁷. Η παραπάνω συμπεριφορά έχει οικονομικούς πάντα σκοπούς για τις επιχειρήσεις. Δηλαδή η εναρμονισμένη πρακτική συντρέχει όταν μεταξύ των επιχειρήσεων υπάρχει άμεση ή έμμεση επαφή (για παράδειγμα συζητήσεις, ανταλλαγή πληροφοριών ή απόψεων) ως προς την μελλοντική συμπεριφορά που θα ακολουθήσουν η οποία όπως είναι λογικό καταλήγει σε δημιουργία συνθηκών ανταγωνισμού που δεν συμβαδίζουν με τις κανονικές συνθήκες αγοράς.

Βέβαια το πρόβλημα εντοπίζεται στη δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι αρχές ανταγωνισμού να προσδιορίσουν τον τύπο και το επίπεδο της συνεργασίας που έχουν οι επιχειρήσεις ώστε να κρίνουν την ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής. Και επειδή έχουμε να κάνουμε με οικονομικό παιχνίδι με σκοπό το κέρδος οι επιχειρήσεις μπορούν κάλλιστα να καλύψουν οποιοδήποτε ψήγμα που ενοχοποιεί την ενδεχόμενη συμφωνία τους. Έτσι οι αρχές ανταγωνισμού για να καταλήξουν στην ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους ένα ευρύ φάσμα παραγόντων που έχει να κάνει όχι μόνο με την συμπεριφορά των επιχειρήσεων, αλλά και με οικονομικές παραμέτρους, όπως τη δομή της αγοράς, τα μερίδια των

¹⁷ Λάμπρος Ε. Κοτσίρης «Δίκαιο Ανταγωνισμού Αθέμιτου και Ελεύθερου» Τρίτη έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2000, σελ. 434

επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται κτλ.¹⁸ Διότι υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης της εναρμονισμένης πρακτικής και ιδίως της σιωπηρής με την παράλληλη συμπεριφορά. Μια παράλληλη συμπεριφορά μπορεί να οδηγήσει σε εναρμονισμένη πρακτική, όταν υπάρχουν οι αποδείξεις συνεργασίας και συνεννόησης μεταξύ των επιχειρήσεων. Για παράδειγμα η ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής προκύπτει όταν η παράλληλη συμπεριφορά έχει χαρακτήρα τέτοιο ώστε να επιτρέπει στους εμπλεκόμενους να πετυχαίνουν τιμές τέτοιες που κυμαίνονται σε επίπεδο διαφορετικό από αυτό που επικρατεί στην αγορά και να δημιουργείται μια κατάσταση εις βάρος της ελεύθερης αγοράς και συνεπώς του ανταγωνισμού. Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΚ το ζήτημα ξεκαθαρίστηκε στην υπόθεση Dyestuffs¹⁹. Εκεί το θέμα ήταν αν υπήρχε εναρμονισμένη πρακτική αύξησης των τιμών. Δηλαδή ενώ κάθε παραγωγός είναι ελεύθερος να αλλάζει τις τιμές λαμβάνοντας υπόψη την συμπεριφορά των ανταγωνιστών του στην αγορά, δεν επιτρέπεται όμως να συνεργαστεί με τους ανταγωνιστές του και να καθορίζει έτσι μια συντονισμένη πορεία δράσης²⁰ σχετικά με μια αύξηση των τιμών και να εξασφαλιστεί έτσι από την αβεβαιότητα που εμπνέει ο ανταγωνισμός. Έτσι το ΔΕΚ καταδικάζει την ενσυνείδητη παράλληλη συμπεριφορά, η οποία δεν πρέπει να συγχέεται με την απλή παράλληλη συμπεριφορά. Η ενσυνείδητη σιωπηρή συμπαιγνία ταυτίζεται έτσι με τη σιωπηρή εναρμονισμένη πρακτική ή αλλιώς το σιωπηρό καρτέλ.

2.3 Δημιουργία ενός καρτέλ

Οι επιχειρήσεις όπως προείπαμε σαν στρατηγικό τους στόχο έχουν πάντα το κέρδος. Η πολιτική που ακολουθούν στην αγορά τις περισσότερες φορές εξαρτάται από τις στάση που κρατούν οι ανταγωνιστικές τους επιχειρήσεις. Έτσι στις ολιγοπωλιακές αγορές υπάρχει ένα είδος αλληλεξάρτησης μεταξύ των επιχειρήσεων. Για παράδειγμα μια επιχείρηση μπορεί να θέλει να αυξήσει το μερίδιό της στην αγορά, με μια μείωση τιμών, πράγμα το οποίο θα ακολουθήσουν και οι ανταγωνιστικές της για να μην

¹⁸ Νικόλαος Εμμ. Ζευγώλης «Το καρτέλ στο δίκαιο του Ανταγωνισμού, Εθνική-Κοινοτική έννομη τάξη», Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση 2008,σελ37

¹⁹ Υπόθεση COM(48/69)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61969J0048:EN:HTML>

²⁰ Λάμπρος Ε. Κοτσίρης «Δίκαιο Ανταγωνισμού Αθέμιτου και Ελεύθερου» Τρίτη έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2000, σελ 436-437

χάσουν σε μερίδιο αγοράς. Παρόλο που οι τιμές μειώνονται, αύξηση μεριδίου δεν επέρχεται. Εδώ έρχεται η συνεργασία μεταξύ τους ώστε να αυξηθούν οι τιμές και να επέλθει το κέρδος. Συνεργασία που όταν είναι αντίθετη με τους κανόνες ανταγωνισμού, συνιστά σύμπραξη ή εναρμονισμένη πρακτική (καρτέλ). Το καρτέλ δεν θίγει μόνο την κοινωνική ευημερία του καταναλωτή αλλά και των παραγωγών που δεν συμμετέχουν σε αυτό. Δηλαδή το καρτέλ συνιστά μια αντιανταγωνιστική οριζόντια σύμπραξη.

2.3.1 Η λειτουργία ενός καρτέλ στην αγορά και οι επιπτώσεις του σε αυτή

«Καρτέλ» είναι η σύμπραξη επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον ίδιο κλάδο, οι οποίες συνεννοούνται μεταξύ τους για να ελέγξουν την παραγωγή, τις τιμές και κατ'επέκταση την αγορά. Κρυφές και συνήθως άτυπες οι συμπράξεις αυτές, θεωρητικά τουλάχιστον, απαγορεύονται και τιμωρούνται, διότι νοθεύουν τον ανταγωνισμό. Αυτός είναι ένας γενικός ορισμός για να καταλάβουμε τι εστί καρτέλ. Οι επιχειρήσεις γενικά έχουν ισχυρά κίνητρα για να δημιουργήσουν καρτέλ αλλά και σημαντικά αντικίνητρα για να μην διατηρήσουν μία τέτοια συμπεριφορά²¹. Διότι ενώ η συμμετοχή μίας επιχείρησης σε ένα καρτέλ ενισχύει τα μακροχρόνια κέρδη της όσο το καρτέλ διατηρείται, από την άλλη κάθε επιχείρηση που συμμετέχει σε ένα καρτέλ έχει κίνητρο να μειώσει την τιμή της, κάτω από το επίπεδο που έχει συμφωνηθεί, και έτσι να αυξήσει βραχυχρόνια σημαντικά το μερίδιο της και το κέρδος της στην αγορά. Δηλαδή για τη διατήρηση ενός καρτέλ τα μέλη του αντισταθμίζουν τα βραχυχρόνια οφέλη τους με τις μακροπρόθεσμες απώλειες που θα υποστούν από ενδεχόμενη διάλυση του καρτέλ. Παράγοντες δηλαδή που ευνοούν τη διατήρηση ενός καρτέλ είναι πρώτον ο αριθμός των συμπραττόντων επιχειρήσεων, καθώς όσο λιγότερες τόσο πιο ελεγχόμενες. Δεύτερον η δομή της επιχείρησης από άποψη κόστους, αφού μεγαλύτερες πιθανότητες έχει να διατηρηθεί ένα καρτέλ όταν το οριακό κόστος²² είναι ανελαστικό ή το σταθερό κόστος²³ είναι σχετικά χαμηλό σε

²¹ Γιάννης Κατσουλάκος «Είναι η αντιμετώπιση των καρτέλ από την Πολιτική Ανταγωνισμού αποτελεσματική;», Περιοδικό ΕΠΙΛΟΓΗ-ΤΑΣΕΙΣ «η Οικονομία το 2009»

²² Το οριακό κόστος (MC) μετρά την αύξηση του συνολικού κόστους που προκύπτει από την αύξηση της παραγωγής κατά μια μονάδα. Αυξάνει καθώς αυξάνει η παραγόμενη ποσότητα. Ανελαστική έχουμε μια ζήτηση όπου όταν μεγάλη μεταβολή στην τιμή προκαλεί μικρή μεταβολή στη ζήτηση.

²³ Το σταθερό κόστος είναι αυτό το οποίο δεν μεταβάλλεται καθώς μεταβάλλεται η παραγόμενη ποσότητα. Το συνολικό κόστος αποτελεί το άθροισμα του σταθερού κόστους με το μεταβλητό.

σχέση με το συνολικό κόστος. Τρίτον η ανθεκτικότητα του καρτέλ στις διακυμάνσεις της ζήτησης και τέλος ο όγκος και η συχνότητα των παραγγελιών. Σημαντικό στοιχείο στη διατήρηση ενός καρτέλ είναι επίσης η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στην ένωση. Έτσι υπάρχουν χώρες που είναι πιο επιρρεπείς στα καρτέλ (μια εκ των οποίων και η Ελλάδα) και αυτό εξαρτάται από το είδος της αγοράς που δραστηριοποιούνται, τη ζήτηση, την τεχνολογική πρόοδο και το καταναλωτικό κοινό.

Η δημιουργία ενός Καρτέλ δεν προϋποθέτει μόνο ρητή συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων αλλά μπορεί να προκύπτει και από κάποια σιωπηρή συμφωνία μεταξύ τους για τη διαμόρφωση των τιμών τους, της παραγωγής τους και γενικότερα διαφόρων στρατηγικών (όπως τον καθορισμό περιοχών πώλησης κλπ). Ανεξάρτητα, όμως, από τη μορφή της συνεργασίας των επιχειρήσεων, ρητή ή σιωπηρή, τα Καρτέλ εκμηδενίζουν τον ανταγωνισμό. Έτσι οι αρχές ανταγωνισμού στις ολιγοπωλιακές αγορές θα πρέπει να επικεντρώνουν την προσοχή τους στις διάφορες διευκολυντικές πρακτικές, ώστε να εξετάσουν λεπτομερέστερα την ύπαρξη η μη ενσυνείδητης παράλληλης συμπεριφοράς και να δράσουν.

2.3.2 Ο ρόλος των διευκολυντικών πρακτικών στη λειτουργία και τον συντονισμό ενός καρτέλ

Στη δημιουργία και λειτουργία των καρτέλ σημαντικό ρόλο παίζει και η συχνή χρήση διευκολυντικών πρακτικών (facilitating practices)²⁴. Αυτές συνιστούν πρακτικές προώθησης συνεργασίας. Η **ανταλλαγή πληροφοριών** αποτελεί τη πιο γνωστή διευκολυντική πρακτική καθώς γίνονται γνωστές οι τάσεις της αγοράς, καθιστώντας πιο εύκολα την ενσυνείδητη παράλληλη συμπεριφορά ή αλλιώς την εναρμονισμένη πρακτική. Επίσης οι διάφορες εμπορικές ενώσεις, ο καθορισμός των τιμών και τα κοινά βιβλία κοστολόγησης αποτελούν άλλες διευκολυντικές πρακτικές. Είναι σαφές ότι σε μια αγορά με ολιγοπωλιακή διάρθρωση, η αύξηση της διαφάνειας, που επιτυγχάνεται με την ανταλλαγή δεδομένων, συμβάλλει στη διευκόλυνση της συντονισμένης δράσης των επιχειρήσεων. Ειδικότερα η αύξηση της διαφάνειας

²⁴ Νικόλαος Εμμ. Ζευγώλης «Το καρτέλ στο δίκαιο του Ανταγωνισμού, Εθνική-Κοινοτική έννομη τάξη», Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση 2008, σελ 54-55

συνεπάγεται τον ευκολότερο εντοπισμό των επιχειρήσεων που εμφανίζουν παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και την αποτελεσματική επιβολή αντιποίνων. Η ανταλλαγή των πληροφοριών πραγματοποιείται άμεσα μεταξύ των ανταγωνιστών ή έμμεσα μέσω των εμπορικών ενώσεων που συνιστούν, της δημόσιας ανακοίνωσης των τιμών τους ή μέσω των πελατών τους.

2.3.3 Ο ρόλος της δομής της αγοράς στη διαμόρφωση των τιμών

Εκτός από την καθεαυτή ανταλλαγή των πληροφοριών, η πιθανότητα ύπαρξης κάποιας συμπαιγνίας επηρεάζεται και από τη **δομή της αγοράς** στην οποία λαμβάνει χώρα η ανταλλαγή πληροφοριών. Έτσι τα περιθώρια για την ύπαρξη συμπαιγνίας μικραίνουν όταν για παράδειγμα υπάρχει μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε μια αγορά, διαφοροποίηση στα παραγόμενα προϊόντα, ανισότητα στις επιχειρήσεις όσον αφορά τη ζήτηση και το κόστος και ο ρυθμός τεχνολογικής ανάπτυξης είναι διαφορετικός. Σύμφωνα με τα παραπάνω το μερίδιο αγοράς της κάθε επιχείρησης ελαχιστοποιείται και ταυτόχρονα η πρόθεση συμπαιγνίας. Από την άλλη βασικό κριτήριο για την ύπαρξη σιωπηρής συμπαιγνίας είναι ο βαθμός συγκέντρωσης στην αγορά, δηλαδή ο βαθμός στον οποίο η παραγωγή συγκεντρώνεται σε λίγες μόνο επιχειρήσεις, με λίγα λόγια στις περιπτώσεις ολιγοπωλιακής αγοράς. Γι' αυτό απαραίτητο είναι να ορίσουμε την σχετική γεωγραφική αγορά. Ο ορισμός της σχετικής αγοράς όσον αφορά τα προϊόντα, όσο και τη γεωγραφική διάσταση έχουν καθοριστική σημασία στην εξέταση μιας υπόθεσης που αφορά τον ανταγωνισμό. Σύμφωνα λοιπόν με την ανακοίνωση της Επιτροπής (97/C 372/03)²⁵ «η σχετική γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή όπου οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις συμμετέχουν στην προμήθεια προϊόντων και υπηρεσιών και οι όροι του ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς και η οποία μπορεί να διακριθεί από γειτονικές κυρίως περιοχές, διότι στις εν λόγω περιοχές οι όροι του ανταγωνισμού διαφέρουν σημαντικά».

Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω οι επιχειρήσεις μπορούν να διαμορφώνουν τις τιμές τους ανάλογα με τη δομή της αγοράς. Τα λεγόμενα γεωγραφικά συστήματα

²⁵ Ανακοίνωση Επιτροπής (97/C 372/03) «όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού

τιμολόγησης εντοπίζονται κυρίως σε ολιγοπωλιακές αγορές, όπου τα προϊόντα είναι ομοιογενή, τα μεταφορικά κόστη είναι υψηλά σε σχέση με το κόστος παραγωγής και οι πελάτες και οι προμηθευτές είναι διασκορπισμένοι. Οι περιοχές των παραγωγών θεωρούνται ως βάσεις και μια τιμή βάσης καθορίζεται για κάθε ένα ξεχωριστά από αυτούς τους παραγωγούς. Οι πελάτες αυτής της περιοχής βαρύνονται με συνολική τιμή ίση με την τιμή βάσης του πλησιέστερου σε αυτούς παραγωγού, συν το κόστος μεταφοράς. Αυτό το σύστημα συνεπάγεται ενιαίες τιμές για τους ολιγοπωλητές με αποτέλεσμα την έλλειψη ανταγωνισμού ως προς τις τιμές²⁶. Εδώ έρχεται το σύστημα τιμών παράδοσης, ένα είδος διευκολυντικής πρακτικής που επιτρέπει στις επιχειρήσεις, που δραστηριοποιούνται σε περιοχές με μικρή ζήτηση, να διεισδύσουν σε περιοχές με μεγαλύτερη ζήτηση χωρίς κάποιο κόστος.

2.4 Βασικές κατηγορίες καρτέλ

Τα Καρτέλ γενικά διακρίνονται με τρία βασικά κριτήρια²⁷: α) την έκταση δράσης, β) το αίτιο της σύμπραξης και γ) το περιεχόμενο της δράσης τους.

Όσον αφορά την έκταση δράσης αυτά διακρίνονται σε "εθνικά καρτέλ" και "πολυεθνικά" ή "διεθνή καρτέλ". Τα πρώτα αφορούν καρτελικές συμπράξεις που πραγματοποιούνται εντός της περιφέρειας μιας χώρας, ενώ τα δεύτερα αφορούν συμπράξεις μεταξύ μεγάλων πολυεθνικών εταιριών διαφορετικών κρατών.

Κατά το αίτιο σύμπραξης διακρίνονται σε "ελεύθερα καρτέλ" ή σε "αναγκαστικά καρτέλ". Τα μεν πρώτα συγκροτούνται με ελεύθερη συμφωνία, τα δε δεύτερα κατόπιν κρατικού παρεμβατισμού ή κατόπιν έκτακτης κρατικής επιταγής.

Τέλος κατά το περιεχόμενο της δράσης τα καρτέλ διακρίνονται σε "καρτέλ προσφοράς" και σε "καρτέλ ζήτησης". Τα μεν πρώτα αποβλέπουν σε ρύθμιση των σχέσεων που αφορούν τη προσφορά ειδών των συνασπιζομένων επιχειρήσεων, τα δε δεύτερα αποσκοπούν στη κατάπαυση του μεταξύ τους αναπτυσσόμενου ανταγωνισμού. προκειμένου έτσι απρόσκοπτα να προχωρήσουν σε βάθος χρόνου σε νέες επενδύσεις.

²⁶ C. Kaysen "Basic Point Pricing and Antitrust Policy", Quarterly Journal of Economics 55 (1949),p.292-293

²⁷ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%AD%CE%BB>

Από τα πιο επιτυχημένα "διεθνή", "ελεύθερα" καρτέλ "προσφοράς" στην ιστορία είναι ο ΟΠΕΚ²⁸, ο σύνδεσμος των πετρελαιοπαραγωγών χωρών που με ηγέτιδα την Σαουδική Αραβία συγκεντρώνει περίπου το 40% της παγκόσμιας παραγωγής και το 70% των γνωστών αποθεμάτων πετρελαίου. Ας σημειωθεί ότι μεγάλες πετρελαιοπαραγωγές χώρες όπως η Ρωσία και το Μεξικό δεν ανήκουν στον ΟΠΕΚ²⁹ και συχνά αντιτίθενται στις κινήσεις του, καθώς και ότι παρά τον εκτεταμένο έλεγχο του στην ποσότητα παραγωγής πετρελαίου, ο ΟΠΕΚ δεν κατάφερε να διατηρήσει μακροπρόθεσμα την τιμή του πετρελαίου στα υψηλά επίπεδα που κατάφερε να την εκτινάξει αρχικά, επαληθεύοντας εν μέρει τις θεωρητικές υποθέσεις για την μακροπρόθεσμη απόδοση των καρτέλ.

Η επιρροή του ΟΠΕΚ στην αγορά έχει επικριθεί αρνητικά. Διάφορα μέλη του ΟΠΕΚ ανησύχησαν τον κόσμο και προκάλεσαν τον υψηλό πληθωρισμό. Η δυνατότητα του ΟΠΕΚ να ελέγξει την τιμή του πετρελαίου έχει μικρύνει λόγω της ανακάλυψης και της ανάπτυξης μεγάλων αποθεμάτων πετρελαίου στον Κόλπο του Μεξικού και τη Βόρεια Θάλασσα, το άνοιγμα της Ρωσίας, και τον εκσυγχρονισμό της αγοράς. Τα έθνη ΟΠΕΚ αποτελούν ακόμα τα δύο τρίτα των αποθεμάτων του παγκόσμιου πετρελαίου, και, το Μάρτιο του 2008 περιλάμβανε το 35.6% της παραγωγής παγκόσμιου πετρελαίου.

²⁸ ΟΠΕΚ(OPEC): οργάνωση των πετρελαιοπαραγωγών χωρών με 13 κράτη –μέλη(Αλγερία, Αγκόλα, Ινδονησία, Ιράν, Ιράκ, Κουβέιτ, Λιβύη, Νιγηρία, Κατάρ, Σαουδική Αραβία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ισημερινός και Βενεζουέλα). Η οργάνωση έχει την έδρα της στη Βιέννη από το 1965, φιλοξενώντας τακτικές συνεδριάσεις μεταξύ υπουργών πετρελαίου των κρατών-μελών του. Αποτελεί σήμερα διεθνή οικονομικό οργανισμό

²⁹ <http://www.worldlingo.com/ma/enwiki/el/OPEC>

Κεφάλαιο 3: Η νομοθετική βάση της Ευρωπαϊκής Ένωσης(άρθρο 101 της ΣΛΕΕ)

3.1 Το άρθρο 101 της ΣΛΕΕ και τι ορίζει περί των συμπράξεων

Η Επιτροπή έχει την πρωτοβουλία της κοινοτικής πολιτικής και εκφράζει το γενικό συμφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι ο θεματοφύλακας των Συνθηκών και φροντίζει για την ορθή εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Ως εκτελεστικό όργανο της ΕΕ, διαχειρίζεται τις ευρωπαϊκές πολιτικές και διαπραγματεύεται τις διεθνείς συμφωνίες εμπορίου και συνεργασίας. Αποστολή της Επιτροπής είναι να διασφαλίζει ότι η ΕΕ κατορθώνει να εκπληρώνει τον στόχο της, ο οποίος συνίσταται στη δημιουργία μίας ολοένα στενότερης Ένωσης μεταξύ των κρατών μελών. Ένα από τα κύρια καθήκοντα που συνδέονται με την εκπλήρωση αυτής της αποστολής είναι η εξασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών, των κεφαλαίων και των ατόμων σε ολόκληρη την επικράτεια της Ένωσης. Οι δραστηριότητες αυτές που ορίζονται στη Συνθήκη καλύπτουν διάφορους τομείς, από το εμπόριο, τη βιομηχανία και την κοινωνική πολιτική μέχρι τη γεωργία, το περιβάλλον, την ενέργεια, την περιφερειακή ανάπτυξη και την αναπτυξιακή συνεργασία. Στις πρωτοβουλίες της, η Επιτροπή τηρεί την αρχή της επικουρικότητας και προετοιμάζει τις νέες νομοθετικές πράξεις μόνο στους τομείς, στους οποίους η ΕΕ είναι καταλληλότερη από τα κράτη μέλη για την ανάληψη αποτελεσματικής δράσης. Η Επιτροπή λοιπόν είναι επιφορτισμένη με την ομοιόμορφη εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού. Έτσι για να παρακολουθεί την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού στις περιπτώσεις συμφωνιών, αποφάσεων ενώσεων επιχειρήσεων και εναρμονισμένης πρακτικής καθώς και καταχρήσεως της δεσπόζουσας θέσεως , διαθέτει εξουσίες όπως λήψης αποφάσεων, διεξαγωγής ερευνών και επιβολής κυρώσεων τις οποίες ασκεί αυτεπαγγέλτως ή έπειτα από καταγγελία. Στη

συγκεκριμένη περίπτωση μας ενδιαφέρει το άρθρο 101³⁰ και ειδικά η παράγραφος 1. Σύμφωνα λοιπόν με αυτό:

Είναι ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά και απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς, και ιδίως εκείνες οι οποίες συνίστανται:

- α) στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής,*
- β) στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής, της διαθέσεως, της τεχνολογικής αναπτύξεως ή των επενδύσεων,*
- γ) στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού,*
- δ) στην εφαρμογή ανίσων όρων επί ισοδυνάμων παροχών, έναντι των εμπορικώς συναλλασσομένων, με αποτέλεσμα να περιέρχονται αυτοί σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό,*
- ε) στην εξάρτηση της συνάψεως συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσομένων, προσθέτων παροχών που εκ φύσεως ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.*

Το παραπάνω άρθρο έχει εφαρμογή στις οριζόντιες και κάθετες συμφωνίες. Αυτές που θα μελετήσουμε εμείς είναι οι οριζόντιες (συμφωνίες που πραγματοποιούνται στο ίδιο επίπεδο παραγωγής) διότι αυτές απειλούν τον υγιή ανταγωνισμό. Η Επιτροπή λοιπόν εξέδωσε κατευθυντήριες γραμμές³¹ για την εφαρμογή του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ όσον αφορά τις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας.

3.2 Ο κανονισμός 139/2004 περί της προηγούμενης κοινοποίησης συγκεντρώσεων και προηγούμενη παραπομπή κατόπιν αιτήσεως των μερών που προβαίνουν στην κοινοποίηση

Ο παραπάνω λοιπόν Κανονισμός αφορά συγκεντρώσεις με κοινοτική διάσταση σύμφωνα με το άρθρο 1 του εν λόγω κανονισμού. Δηλαδή μια συγκέντρωση έχει

³⁰<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12008E101:EL:NOT>

³¹ SEC(2010)528 «Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας»

κοινοτική διάσταση όταν ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν παγκοσμίως όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις υπερβαίνει τα 5 δις. Ευρώ. Επίσης όταν δυο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, κάθε μια χωριστά, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 250 εκατομμύρια ευρώ, εκτός αν κάθε μια από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιεί άνω των δυο τρίτων του συνολικού κύκλου εργασιών της σε ένα κράτος-μέλος³².

Ο Κανονισμός έτσι εισάγει το σύστημα του προληπτικού ελέγχου των συγκεντρώσεων³³. Δηλαδή οι συγκεντρώσεις που δεν ενδέχεται να παρακωλύσουν κατά ένα μέρος τον ανταγωνισμό στην κοινή αγορά ή έστω σε μέρος αυτής (δεν πρόκειται δηλαδή να δημιουργήσουν ή να ενισχύσουν την δεσπόζουσα θέση στην αγορά), είναι συμβατές με την κοινή αγορά. Ο προληπτικός έλεγχος ανατίθεται στην Επιτροπή στην οποία και κοινοποιούνται και όλες οι συγκεντρώσεις με κοινοτική διάσταση. Από τη στιγμή που θα κοινοποιηθεί μια συγκέντρωση αναστέλλεται η συγκέντρωση μέχρι και να εκδοθεί απόφαση σύμφωνα με το άρθρο 7 του κανονισμού. Αν η προθεσμία παρέλθει και η Επιτροπή δεν εκδώσει απόφαση τότε θεωρείται ότι η συγκέντρωση έχει εγκριθεί.

Για την εφαρμογή του κανονισμού 139/2004 εκδόθηκε ο κανονισμός 802/2004³⁴. Οι κοινοποιήσεις υποβάλλονται σε έντυπο CO.

Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 4 του παραπάνω κανονισμού, οι πράξεις συγκέντρωσης με κοινοτική διάσταση κοινοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή πριν από την πραγματοποίησή τους και μετά τη σύναψη της συμφωνίας, τη δημοσίευση της δημόσιας προσφοράς εξαγοράς ή την απόκτηση ελέγχουσας συμμετοχής.³⁵ Επίσης κοινοποίηση μπορεί να υπάρξει στην στις περιπτώσεις που οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις αποδείξουν στην Επιτροπή ότι η πρόθεσή τους θα καταλήξει σε συγκέντρωση με κοινοτική διάσταση. Συγκεντρώσεις που τείνουν να γίνουν συγχωνεύσεις, κοινοποιούνται από κοινού από τις συμμετέχουσες

³² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004R0139:EL:HTML>

³³ Δονάτος Παπαγιάννης «Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο» Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007,σελ.531-532

³⁴ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 802/2004 της Επιτροπής της 21^{ης} Απριλίου 2004 για την εφαρμογή του κανονισμού αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων

³⁵ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου της 20^{ης} Ιανουαρίου 2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (Κοινοτικός κανονισμός συγκεντρώσεων).

επιχειρήσεις. Η Επιτροπή όταν διαπιστώσει ότι η συγκέντρωση που της κοινοποιήθηκε εμπίπτει στα πλαίσια του κανονισμού, τη δημοσιεύει.

Πριν την κοινοποίηση οι εμπλεκόμενοι μπορούν να ενημερώσουν την Επιτροπή έγγραφα και δικαιολογημένα ότι η συγκεκριμένη συγκέντρωση μπορεί να επηρεάσει τον ανταγωνισμό στο κράτος μέλος. Έπειτα η Επιτροπή ενημερώνει όλα τα κράτη-μέλη. Όταν η Επιτροπή θεωρήσει πως υπάρχει περίπτωση επηρεασμού του ανταγωνισμού από την ενδεχόμενη συγκέντρωση μπορεί να παραπέμψει μέρος ή όλη την υπόθεση στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού. Το περιθώριο που έχει η Επιτροπή για να παραπέμψει την υπόθεση είναι 25 εργάσιμες μέρες αρχής γενομένου της επόμενης ημέρας που παρέλαβε την αιτιολογημένη αναφορά. Η προθεσμία αυτή μπορεί να αυξηθεί σύμφωνα με το άρθρο 10 του κανονισμού³⁶.

3.3 Η κατάργηση που προβλέπει ο Κανονισμός 1/2003

Στα πλαίσια της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, είναι απαραίτητο να αναφέρουμε τη μεταρρύθμιση που επέφερε ο παραπάνω κανονισμός στην εφαρμογή του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ. Σύμφωνα λοιπόν με αυτόν λοιπόν καταργείται το σύστημα προηγούμενης γνωστοποίησης και πιστοποίησης περιοριστικών συμφωνιών του ανταγωνισμού που πληρούν τους όρους του άρθρου 101 παρ. 3 της Συνθήκης. Καταργείται το μονοπώλιο της Επιτροπής για πιστοποίηση περιοριστικών συμφωνιών και η εισαγωγή ενός νέου νομικού συστήματος απαλλαγής. Η επιχείρηση δεν θα καλείται πλέον να γνωστοποιεί συμφωνίες της στην Επιτροπή με σκοπό τη λήψη πιστοποίησης. Στο πλαίσιο του νέου νομικού συστήματος, οι συμφωνίες που τηρούν τους όρους του άρθρου 101αρθ 3 είναι νόμιμα έγκυρες και εκτελεστές χωρίς να είναι αναγκαία η προηγούμενη έκδοση απόφασης³⁷. Οι επιχειρήσεις θα μπορούν να επικαλεσθούν τον κανόνα απαλλαγής του άρθρου 101 παρ 3 ως υπεράσπιση σε διαδικασία ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των εθνικών αρχών ανταγωνισμού και των εθνικών Δικαστηρίων. Ο κανονισμός 1/2003 καταργεί το συγκεντρωτικό σύστημα γνωστοποίησης και έγκρισης για την εφαρμογή του άρθρου 101 παρ. 3 της συνθήκης,

³⁶ Δερεδάκη Μ.-Κόκκορης Ι. (επιμέλεια Γεώργιος Τριανταφυλλάκης) «Ελεύθερος Ανταγωνισμός», Πρακτικά-Νομολογία, Εθνική και Κοινοτική, Νομική Βιβλιοθήκη Αθήνα 2005, σελ. 426

³⁷ Ανακοίνωση Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, έκθεση για τη λειτουργία του κανονισμού 1/2003, COM(2009) 206 τελικό, SEC(2009) 574

διάταξη βάσει της οποίας μια συμφωνία που έχει αντιανταγωνιστικές επιπτώσεις μπορεί παρόλα αυτά να θεωρηθεί νόμιμη, αν έχει αρκετά αντισταθμιστικά οφέλη που μετακυλίνουν και στους καταναλωτές. Σύμφωνα με τον κανονισμό, οι επιχειρήσεις μπορούν να επικαλεστούν απευθείας το άρθρο 101 παρ. 3 ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ή εθνικών αρχών ανταγωνισμού, χωρίς να χρειάζεται δήλωση της Επιτροπής για τον σκοπό αυτό. Η σχετική συμφωνία, απόφαση ή συμπεριφορά πρέπει να θεωρηθεί νόμιμη, εάν το ενδιαφερόμενο μέρος αποδεικνύει ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 101 παρ. 3. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη και οι επιχειρήσεις ζήτησαν από την Επιτροπή να εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές³⁸ για την εφαρμογή του άρθρου 101 παρ. 3. Έτσι η Επιτροπή πλέον αφιερώνει μεγάλο όγκο των εργασιών της στον αγώνα των συμπράξεων και άλλων παραβιάσεων αντιμονοπωλιακών κανόνων. Επίσης οδηγούμαστε σε μια αποκεντρωμένη εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου ανταγωνισμού.

3.4 Τα πρόστιμα

Οι κυρώσεις για τις εταιρίες που παραβιάζουν τους κανόνες ανταγωνισμού μπορεί να ναι πολύ σοβαρές. Για παραβιάσεις της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, το μεγαλύτερο πρόστιμο που επιβλήθηκε σε μια και μόνο εταιρία είναι πάνω από 896.000.000 €. Το μεγαλύτερο πρόστιμο που επιβλήθηκε σε όλα τα μέλη μιας (καρτελικής) συμπράξεως είναι πάνω από 1,3 δις €. Τον Ιούνιο του 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναθεώρησε τις κατευθυντήριες γραμμές της για τον καθορισμό των προστίμων σε υποθέσεις ανταγωνισμού. Αυτές οι αναθεωρημένες κατευθυντήριες γραμμές οδηγούν πλέον στην επιβολή μεγαλύτερων προστίμων από ότι γινόταν παλιότερα. Παρόλα αυτά, εταιρίες που έχουν συμμετάσχει σε παράνομες συμπράξεις έχουν την δυνατότητα, περιορισμένη μεν, να αποφύγουν το πρόστιμο ή να τους μειωθεί το ποσό. Η Επιτροπή ακολουθεί μια πολιτική επιείκειας, την οποία οι εταιρίες που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με μια σύμπραξη, στην οποία και μετείχαν, ενδέχεται να υποβληθούν σε ολική ή μερική απαλλαγή από ενδεχόμενα πρόστιμα.

³⁸ Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 101 παρ.3 της Συνθήκης (EE C 101 της 27.4.2004, σελ97)

3.4.1 Η πολιτική επιείκειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Leniency Policy)

Εκτός από τα άλλα ερευνητικά εργαλεία που διαθέτει η Επιτροπή, η πολιτική επιείκειας αποδεικνύεται επιτυχής όσον αφορά την καταπολέμηση των συμπράξεων. Στην ουσία η πολιτική επιείκειας προσφέρει στις εταιρίες, που συμμετέχουν σε μια σύμπραξη και οι οποίες αυτοαναφέρονται και παραδίδουν αποδεικτικά στοιχεία, είτε πλήρη απαλλαγή από τα πρόστιμα είτε μείωση των προστίμων που η Επιτροπή θα είχε διαφορετικά επιβάλλει. Επωφελεί επίσης την Επιτροπή, επιτρέποντάς της όχι μόνο να διεισδύσει στο προστατευτικό τείχος που ορθώνουν και με το οποίο λειτουργούν οι συμπράξεις αλλά και να λαμβάνουν ως αποδεικτικά στοιχεία εμπιστευτικές πληροφορίες εκ των έσω της σύμπραξης. Η πολιτική επιείκειας έχει επίσης αποτρεπτικό αποτέλεσμα για τον σχηματισμό καρτέλ, αποσταθεροποιεί τη λειτουργία των υφισταμένων συμπράξεων, καθώς διασπείρει δυσπιστία και καχυποψία μεταξύ των μελών του καρτέλ. Για να αποκτήσει πλήρη ανοσία στο πλαίσιο της πολιτικής επιείκειας μια εταιρία, η οποία συμμετείχε στην σύμπραξη, πρέπει να είναι η πρώτη που θα ενημερώσει την Επιτροπή για τα «κρυφά» καρτέλ, παρέχοντας επαρκείς πληροφορίες ώστε να μπορέσει η Επιτροπή να επιθεωρήσει τις εγκαταστάσεις των εταιριών που φέρεται να εμπλέκονται στο καρτέλ. Εάν η Επιτροπή έχει ήδη στην κατοχή της αρκετά στοιχεία για να διενεργήσει έρευνα ή έχει ήδη αναλάβει μία, τα στοιχεία που θα της παράσχει η εταιρία πρέπει να την διευκολύνουν να αποδείξει την παράβαση. Σε όλες τις περιπτώσεις, η εταιρία πρέπει να συνεργαστεί πλήρως με την Επιτροπή καθ'όλη την διαδικασία της, παρέχοντας όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που έχει στη διάθεσή της ώστε να τεθεί τέλος στην παράβαση αμέσως. Η συνεργασία με την Επιτροπή συνεπάγεται ότι η ύπαρξη και το περιεχόμενο των στοιχείων δεν μπορούν αποκαλυφθούν σε άλλη εταιρία. Η εταιρία δεν θα μπορέσει να επωφεληθεί από την ασυλία, αν έλαβε μέτρα για να εξαναγκάσει άλλες επιχειρήσεις με σκοπό να συμμετάσχει η ίδια στη σύμπραξη.

Οι εταιρίες που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις απαλλαγής μπορούν να επωφεληθούν από τη μείωση των προστίμων, εφόσον προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία που συνιστούν «σημαντική προστιθέμενη αξία» στα ήδη υπάρχοντα στοιχεία που έχει στην κατοχή της η Επιτροπή. Η πρώτη εταιρία που πληροί τους όρους λαμβάνει μια μείωση κατά 30-50%, η δεύτερη 20-30% και οι επόμενες επιχειρήσεις ένα 20%. Η

Επιτροπή θεωρεί ότι οποιαδήποτε αναφορά υποβληθείσα πλαίσια της πολιτικής επιείκειας συνιστά μέρος του φακέλου της Επιτροπής και επομένως δεν μπορεί να αποκαλύπτεται ή να χρησιμοποιείται για οποιοδήποτε άλλο σκοπό εκτός από την διώξη της σύμπραξης από την Επιτροπή³⁹.

3.4.2 Ανακοινώσεις της Επιτροπής σχετικά με την πολιτική επιείκειας

Η πολιτική επιείκειας δεν είναι ένα κενό κείμενο όπου δίνει κάποιες γενικές κατευθύνσεις για το ρόλο της Επιτροπής σε συμπραξιακές υποθέσεις. Η Επιτροπή ανταμείβει τις επιχειρήσεις που θα την βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν κρυφά καρτέλ. Για αυτό το ρόλο εξέδωσε κάποιες ανακοινώσεις που αφορούν την πλήρη ή ολική μείωση των προστίμων στις επιχειρήσεις αυτές. Οι πιο βασικές ανακοινώσεις είναι οι εξής:

1. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (καρτέλ) (2002/C 45/03)

Η παραπάνω ανακοίνωση αφορά τις μυστικές συμπράξεις (καρτέλ) μεταξύ ανταγωνιστικών επιχειρήσεων που σκοπό έχουν τη νόθευση του ανταγωνισμού. Η εν λόγω ανακοίνωση τροποποιεί την ανακοίνωση ΕΕ C 207 της 18.7.1996, Αναφέρει τις περιπτώσεις που η Επιτροπή θα χορηγεί απαλλαγή από επιβολή προστίμων, τις περιπτώσεις μείωσης προστίμου σε επιχειρήσεις που δεν πληρούν τα κριτήρια πλήρους απαλλαγής καθώς και τα ποσοστά που αντιστοιχούν στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις. Η παραπάνω ανακοίνωση αφορά τον κανονισμό ΕΕ 13 της 21.2.1962 και μετά τις τροποποιήσεις το άρθρο 21 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1017/68 του Συμβουλίου, το άρθρο 18 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4056/86 και το άρθρο 11 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 3975/87 του Συμβουλίου.

2. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (καρτέλ) (2006/C 298/11)

³⁹ <http://ec.europa.eu/competition/cartels/leniency/leniency.html>

Τα νέα στοιχεία που προστίθενται αφορούν το άρθρο 19 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 και τα άρθρα 3 και 17 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 773/2004. Σύμφωνα με τα οποία η Επιτροπή μπορεί να δεχθεί την υποβολή των δηλώσεων της επιχείρησης προφορικά, εκτός αν η αιτούσα έχει ήδη αποκαλύψει το περιεχόμενο της εταιρικής δήλωσης σε τρίτα μέρη. Οι προφορικές δηλώσεις της επιχείρησης θα ηχογραφούνται και θα καταγράφονται σε πρακτικά στα γραφεία της Επιτροπής. Δηλαδή βάσει των παραπάνω άρθρων *στις επιχειρήσεις που προβαίνουν σε προφορικές εταιρικές δηλώσεις παρέχεται η ευκαιρία να ελέγχουν την τεχνική ακρίβεια της ηχογράφησης, που διατίθεται στα γραφεία της Επιτροπής, και να διορθώσουν το περιεχόμενο των προφορικών τους δηλώσεων εντός ορισμένης προθεσμίας. Οι επιχειρήσεις μπορούν να παραιτηθούν από τα δικαιώματά τους αυτά εντός της εν λόγω προθεσμίας, οπότε οι ηχογραφήσεις θεωρούνται εφεξής ότι έχουν εγκριθεί. Μετά τη ρητή ή σιωπηρή έγκριση της προφορικής δήλωσης ή την υποβολή τυχόν διορθώσεων επ' αυτής, η επιχείρηση ακούει τις ηχογραφήσεις στα γραφεία της Επιτροπής και ελέγχει την ακρίβεια της καταγραφής στους στα πρακτικά εντός ορισμένης προθεσμίας. Η μη συμμόρφωση με την τελευταία αυτή απαίτηση μπορεί να επιφέρει απώλεια κάθε ευνοϊκής μεταχείρισης βάσει της παρούσας ανακοίνωσης⁴⁰.* Επίσης ο εποπτικός της ρόλος της επιτρέπει ότι θα επεξεργάζεται προσωπικά δεδομένα στο πλαίσιο αυτής της ανακοίνωσης σύμφωνα με τις υποχρεώσεις της υπό τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 45/2001.

3.5 Διαδικασίες συμβιβασμού σε υποθέσεις συμπράξεων

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει θεσπίσει μια διαδικασία συμβιβασμού για τις συμπράξεις και όπου θα επιτρέψει στην ίδια να διευθετήσει τις υποθέσεις συμπράξεων μέσω μιας πιο απλουστευμένης διαδικασίας. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, τα εμπλεκόμενα μέρη έχοντας δει τα στοιχεία του φακέλου της Επιτροπής, επιλέγουν να αναγνωρίσουν την ανάμειξή τους στη σύμπραξη και την ευθύνη τους για αυτή. Σε αντάλλαγμα για αυτή την αναγνώριση η Επιτροπή μπορεί να μειώσει το πρόστιμο που επιβλήθηκε στους διαδίκους έως και 10%. Οι διευθετήσεις αποσκοπούν στην απλοποίηση της διοικητικής διαδικασίας και στη μείωση των διαφορών που άγονται ενώπιον των Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων. Το

⁴⁰ http://ec.europa.eu/competition/cartels/legislation/leniency_legislation.html

παραπάνω οδηγεί στην απελευθέρωση πόρων ώστε η Επιτροπή να μπορέσει να στραφεί σε πιο σοβαρές υποθέσεις. Για αυτό το λόγο πρότεινε τη δημιουργία ενός πακέτου που επιτρέπει τον συμβιβασμό σε υποθέσεις συμπράξεων για μια πιο γρήγορη και απλοποιημένη διαδικασία. Το πακέτο αποτελείται από ένα σχέδιο Ανακοίνωσης της Επιτροπής και ένα σχέδιο Κανονισμού για την τροποποίηση του Κανονισμού 773/2004.

Σύμφωνα λοιπόν με τη νέα διαδικασία συμβιβασμού η Επιτροπή ούτε διαπραγματεύεται ούτε κάνει παζάρια ως προς τη χρήση των αποδεικτικών στοιχείων ή της κατάλληλης κύρωσης, αλλά μπορεί να ανταμείψει τη συνεργασία των μερών. Η συνεργασία αυτή είναι διαφορετική από την εκούσια προσκόμιση αποδεικτικών για την ενεργοποίηση ή ενίσχυση της έρευνας της Επιτροπής, η οποία ήδη καλύπτεται από την ανακοίνωση περί επιείκειας⁴¹. Στην περίπτωση που και η μείωση μετά συμβιβασμού καθώς και η μείωση περί επιείκειας είναι εφαρμόσιμες, ισχύουν ταυτόχρονα. Οι διαδικασίες συμβιβασμού σε υποθέσεις καρτέλ (settlements procedure for cartel cases) ρυθμίζονται με τις παρακάτω νομοθετικές διαδικασίες:

1) Κανονισμός (ΕΚ) 622/2008 της Επιτροπής για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) 773/2004 της Επιτροπής σχετικά με τη διεξαγωγή διαδικασιών διευθέτησης διαφορών σε υποθέσεις συμπράξεων⁴²

Οι τροποποιήσεις του κανονισμού 773/2004 σχετικά με τη διαδικασία εφαρμογής των άρθρων 101 και 102 της ΣΛΕΕ προσαρμόζουν την επιλογή του διακανονισμού εντός του υφισταμένου πλαισίου. Οι αλλαγές περιλαμβάνουν: α) την εισαγωγή παραλλαγών διακανονισμού στις διατάξεις, συμπεριλαμβανομένης της κίνησης της διαδικασίας, την πρόσβαση στο φάκελο της υπόθεσης και την προφορική ακρόαση, β) ευελιξία μέσω της δυνατότητας να επιλεγεί μια διαφορετική σειρά των διαδικαστικών ενεργειών ακόμα και πριν την έκδοση της απόφασης.

2) Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την διεξαγωγή διαδικασιών διευθέτησης διαφορών ενόψει της έκδοσης αποφάσεων δυνάμει του

⁴¹ Ανακοίνωση περί Επιείκειας IP/06/1705

⁴² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008R0622:EL:NOT>

**άρθρου 7 και του άρθρου 23 του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου
σε περιπτώσεις συμπράξεων⁴³**

Η ανακοίνωση θεσπίζει ένα πλαίσιο ανταμοιβής της συνεργασίας κατά τη διεξαγωγή διαδικασιών διευθέτησης σε περιπτώσεις συμπράξεων. Έτσι δίνεται η δυνατότητα στην Επιτροπή να εξετάζει περισσότερες υποθέσεις με τους ίδιους πόρους και ταχύτερα. Έχει επίσης την διακριτική ευχέρεια να αποφασίσει σε ποιες περιπτώσεις θα κινήσει διαδικασία διευθέτησης κρίνοντας από την στάση των εμπλεκόμενων μερών κατά πόσο δηλαδή αυτά ενδιαφέρονται να εμπλακούν σε μια τέτοια διαδικασία.

Συμπεράσματα ευρωπαϊκής πολιτικής

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όντας ο θεματοφύλακας των Συνθηκών της Ένωσης, σκοπό έχει την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Αυτό σημαίνει πως βοηθάει τα κράτη να συνεργάζονται με τους όρους που έχει θέσει η Ένωση, κρατώντας έτσι σε ένα ανώτατο ανταγωνιστικό επίπεδο τις επιχειρήσεις. Επίσης αναδεικνύοντας τον κοινωνικό της χαρακτήρα επιθυμεί καλύτερη ποιότητα προϊόντων για τους καταναλωτές της Ένωσης σε προσιτές πάντα τιμές αυξάνοντας έτσι το βιοτικό τους επίπεδο. Σαν παρατηρητής της αγοράς προσπαθεί να εντοπίσει τις ατέλειες και να τις καταπολεμήσει. Στην αντιμονοπωλιακή της πολιτική έχει ως στόχο την καταπολέμηση των συμπράξεων και της εναρμονισμένης πρακτικής που νοθεύουν τον ανταγωνισμό και πλήττουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Κανονισμοί, ανακοινώσεις και κατευθυντήριες γραμμές ορίζουν τι πρέπει καθώς και τι **δεν πρέπει** να πράττουν οι επιχειρήσεις.

⁴³ (2008/C 167/01)

Μέσα σε αυτό λοιπόν το πλαίσιο, κινούνται και τα καρτέλ (συμπράξεις και εναρμονισμένες πρακτικές). Μια αντιμονοπωλιακή πρακτική που δύσκολα εντοπίζεται καθώς είναι άτυπες και κρυφές συμφωνίες. Επομένως δεν μπορεί να δράσει προληπτικά, πριν δηλαδή τη δημιουργία του καρτέλ. Αυτό που μπορεί να κάνει είναι να εντοπίσει τη σύμπραξη από μόνη της αλλά και μετά από καταγγελία. Εκεί ξεκινά μια ασταμάτητη έρευνα ώστε να εντοπίσει «ενοχοποιητικά στοιχεία» ύπαρξης καρτέλ ώστε να επέλθει η επιβολή κυρώσεως. Πολλές φορές η Επιτροπή δέχεται βοήθεια από μέλη συμπράξεως τα οποία απομακρύνθηκαν από αυτή είτε επειδή δεν τους κάλυπταν οι όροι δημιουργίας της σύμπραξης, είτε επειδή δεν είχαν κάποιο ουσιαστικό κέρδος από αυτή. Η Επιτροπή για αυτά τα μέλη δημιούργησε μια πολιτική επιείκειας σύμφωνα με την οποία μέλη που συμμετείχαν σε μια σύμπραξη και την καταγγέλλουν μπορούν να λάβουν μια μείωση από το επιβαλλόμενο πρόστιμο και σε κάποιες περιπτώσεις ακόμα και ολική μείωση προστίμου. Αυτό εξαρτάται από την συνεργασία που θα έχουν με την Επιτροπή και από το είδος των αποδεικτικών στοιχείων που θα προσκομίσουν σε αυτή. Επίσης λόγω του όγκου των εργασιών της και των πόρων που σπαταλούνται για την καταπολέμηση των καρτέλ, η Επιτροπή υιοθέτησε διαδικασίες διευθέτησης με τα εμπλεκόμενα μέρη ώστε να απλοποιηθεί και να επιταχυνθεί η διαδικασία επίλυσης των διαφορών.

Συμπερασματικά δηλαδή μπορούμε να πούμε πως με τις διάφορες νομοθετικές πράξεις της η Επιτροπή προσπαθεί να συνενώσει τις επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε μια σύμπραξη. Επίσης έμμεσα αποτρέπει επιχειρήσεις να δημιουργήσουν καρτέλ και να δράσουν παράνομα στην αγορά. Πάνω από όλα επιθυμητός είναι ο υγιής ανταγωνισμός όπου θα παρέχονται ποιοτικά προϊόντα για τους καταναλωτές της Ένωσης. Βέβαια στις δύσκολες εποχές οικονομικής κρίσης που ζούμε είναι δύσκολο να επιτευχθεί διότι οι επιχειρήσεις προσπαθούν να βρουν μια σανίδα σωτηρίας και να επιβιώσουν. Γι αυτό και αυτά τα είδη παράνομης συνεργασίας πληθαίνουν στις μέρες μας. Η Επιτροπή εναγωνίως προσπαθεί να αντιμετωπίσει τα κρούσματα αυτά *δελεάζοντας* μέλη συμπράξεων ώστε να καταγγείλουν τις συμπράξεις αυτές. Από τα μέχρι τώρα στοιχεία η πολιτική αυτή φαίνεται επιτυχής.

ΜΕΡΟΣ Β': Η αντιμετώπιση των καρτέλ από την εθνική πλευρά

Κεφάλαιο 1: Ο ρόλος της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού στην αντιμετώπιση ενός καρτέλ

1.1 Η λειτουργία της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού στα πλαίσια της Πολιτικής Ανταγωνισμού

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν εφαρμόζει από μόνη της την νομοθεσία Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όλα τα κράτη μέλη έχουν εθνικές αρχές ανταγωνισμού που έχουν την εξουσία να εφαρμόζουν την ευρωπαϊκή νομοθεσία ανταγωνισμού. Έχουν την αρμοδιότητα βάση του κανονισμού 1/2003 να λύσουν μια παράνομη συμφωνία καθώς και να παύσουν πρακτικές που περιορίζουν τον ανταγωνισμό επιβάλλοντας πρόστιμα στις παραβαίνουσες εταιρίες. Οι εθνικές αρχές και η Επιτροπή ενημερώνονται μέσω του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού. Η Πολιτική Ανταγωνισμού χαρακτηρίζεται από το θεσμικό πλαίσιο, το οποίο στην Ελλάδα αποτελείται από την Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού και το νομοθετικό πλαίσιο το οποίο στην Ελλάδα περιλαμβάνει τον νόμο 703/1977 και τους Κοινοτικούς Κανονισμούς. Η Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού επιβάλλει το νόμο για τον έλεγχο των μονοπωλίων, διασφαλίζοντας τον ελεύθερο ανταγωνισμό. Έχει το δικαίωμα να παρεμβαίνει στους οικονομικούς κλάδους της οικονομίας και την αρμοδιότητα να εφαρμόζει την ευρωπαϊκή νομοθεσία περί ανταγωνισμού⁴⁴. Μεταξύ άλλων είναι αρμόδια να διαπιστώνει την ύπαρξη συμπράξεων επιχειρήσεων που έχουν ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Επίσης αποφασίζει την απαλλαγή συμπράξεων όταν αποδεικνύεται προς όφελος του καταναλωτή. Συνεργάζεται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις άλλες εθνικές αρχές των κρατών-μελών για την εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας ανταγωνισμού. Επιπλέον έχει

⁴⁴ <http://www.epant.gr/content.php?Lang=gr&id=16>

την αρμοδιότητα να παρακολουθεί την εκτέλεση αποφάσεων της ή αποφάσεων των δικαστηρίων ή υπουργικών αποφάσεων σε περιπτώσεις παραβίασης της νομοθεσίας. Γνωμοδοτεί στο Υπουργείο Ανάπτυξης σε εθνικό επίπεδο.

Στην Επιτροπή Ανταγωνισμού γνωστοποιούνται όλες οι συμπράξεις. Έτσι όλες οι συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και οποιαδήποτε μορφή εναρμονισμένης πρακτικής οι οποίες έχουν ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού πρέπει να γνωστοποιούνται από τις συμπράττουσες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων στη Επιτροπή ανταγωνισμού μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από τη σύναψη ή λήψη του. Σε περίπτωση παράλειψης γνωστοποίησης, επιβάλλεται πρόστιμο ύψους από δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ μέχρι δέκα τοις εκατό (10%) των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης, της τρέχουσας ή προηγούμενης της παράβασης χρήσης⁴⁵.

Η Ελλάδα, λόγω των συνθηκών που επικρατούν, καθίσταται ως μια χώρα με μεγάλες πιθανότητες δημιουργίας καρτέλ. Και αυτό γιατί υπάρχουν σχετικά μικρές αγορές και η συγκέντρωση σε αυτές τείνει να είναι υψηλή. Επίσης υπάρχουν πολλά εμπόδια εισόδου στις αγορές λόγω των πολλών γραφειοκρατικών κρατικών ρυθμίσεων. Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας αύξησης της συχνότητας εμφάνισης καρτέλ στη χώρα μας είναι και οι χαμηλοί ρυθμοί καινοτομικότητας και ανάπτυξης.

1.1.1 Η αγορά των πετρελαιοειδών στην Ελλάδα

Η ελληνική πετρελαϊκή αγορά σύμφωνα με τον νόμο **3054/2002** χωρίζεται σε τρία επίπεδα: α) Διύλισης, β) Εμπορίας και γ) Διανομής. Για κάθε επίπεδο (α), (β) και (γ) προβλέπεται από τη νομοθεσία ειδική άδεια. Η **Άδεια Διύλισης** η οποία χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης, επιτρέπει τη διύλιση και διάθεση πετρελαιοειδών σε εταιρείες εμπορίας, σε προμηθευτικούς συνεταιρισμούς ή κοινοπραξίες πρατηριούχων, σε μεγάλους τελικούς καταναλωτές και τις Ένοπλες Δυνάμεις. Η **Άδεια Εμπορίας** η οποία χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης επιτρέπει στην κάτοχο-εταιρεία να διαθέτει πετρελαιοειδή προϊόντα σε πρατήρια, σε μεγάλους τελικούς καταναλωτές και τελικούς καταναλωτές με ίδιους

⁴⁵ <http://www.epant.gr/faqs.php?Lang=gr&id=44>

αποθηκευτικούς χώρους. Όσον αφορά στην εμπορία, προβλέπονται πέντε (5) είδη επιμέρους Αδειών: 1) Άδεια εμπορίας όλων των υγρών καυσίμων που πωλούνται στην εγχώρια αγορά (Α), 2) Άδεια εμπορίας αφορολόγητων ναυτιλιακών ή αεροπορικών καυσίμων αντίστοιχα (Β1 και Β2), 3) Άδεια εμπορίας υγραερίων (Γ), 4) Άδεια εμπορίας ασφάλτου (Δ).

Ο νόμος 3054/2002, ο οποίος αντικατέστησε τον προγενέστερο νόμο 1571/1985, επέφερε σημαντικές αλλαγές στη δομή και τον τρόπο λειτουργίας της αγοράς πετρελαιοειδών. Και αυτό διότι μετέβαλε το νομικό καθεστώς τήρησης των αποθεμάτων ασφαλείας για την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με το Κοινοτικό Δίκαιο. Εισήγαγε για πρώτη φορά στην ελληνική νομοθεσία σύστημα διαχείρισης κρίσεων εφοδιασμού σε πετρελαιοειδή για την ανταπόκριση της χώρας στις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας. Επίσης καθιέρωσε νέο σύστημα αδειοδότησης για κάθε δραστηριότητα της πετρελαικής αγοράς. Προέβλεψε αυστηρές ποινικές και διοικητικές κυρώσεις (πρόστιμα, αφαίρεση αδειών) με σκοπό την πάταξη των φαινομένων νοθείας και λαθρεμπορίας, ενώ παράλληλα έδωσε έμφαση σε θέματα ενεργειακής ασφάλειας και περιβάλλοντος⁴⁶.

1.2 Η απόφαση 263/IV/2004 της Επιτροπής Ανταγωνισμού για τα πρατήρια πώλησης υγρών καυσίμων στο νομό Άρτας

Σύμφωνα με την παραπάνω υπόθεση η Επιτροπή Ανταγωνισμού άσκησε αυτεπάγγελτο έλεγχο σε 8 πρατήρια πώλησης υγρών καυσίμων στον Νομό Άρτας. Βάση του ιστορικού ο έλεγχος πραγματοποιήθηκε στις 10 και 11/12/2003 και τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν αφορούν τη διαμόρφωση και το ύψος των τιμών πώλησης υγρών καυσίμων σε πετρελαιοειδή προϊόντα⁴⁷ και ειδικότερα την λιανική εμπορία αυτών. Κρίθηκε λοιπόν ότι λόγω της ομοιομορφίας των τιμών σε αυτή τη σχετική γεωγραφική αγορά υπάρχει εναρμονισμένη πρακτική μεταξύ των εμπόρων αυτών. Ως σχετική γεωγραφική αγορά ορίζουμε την περιοχή στην οποία οι ενδιαφερόμενοι πωλούν τα σχετικά προϊόντα τους υπό ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού (στην προκειμένη περίπτωση ως σχετική γεωγραφική αγορά ορίζεται η

⁴⁶ http://www.epant.gr/img/x2/apofaseis/apofaseis531_1_1230118929.pdf

⁴⁷ Ως πετρελαιοειδή προϊόντα θεωρούνται: Βενζίνη σούπερ, Απλή Αμόλυβδη Βενζίνη, Σούπερ Αμόλυβδη Βενζίνη, και Πετρέλαιο κίνησης(Diesel)

Άρτα και η ευρύτερη περιφέρεια του Νομού αυτού). Οι τιμές λοιπόν κατά τη στιγμή της έρευνας κυμαίνονταν σε ίδια επίπεδα. Επίσης σύμφωνα με στοιχεία της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας κατά την περίοδο 28/7-21/12/2003 οι τιμές πώλησης των πετρελαιοειδών των συγκεκριμένων πρατηρίων διατηρούνταν σε ίδια επίπεδα για μεγάλο χρονικό διάστημα και οι όποιες μεταβολές πραγματοποιούνται κατά το ίδιο ποσοστό.

Το δύσκολο στην συγκεκριμένη υπόθεση υφίσταται στην απόδειξη ύπαρξης εναρμονισμένης πρακτικής καθώς η όποια συνεννόηση έχει συντελεστεί προφορικά χωρίς την ύπαρξη κάποιου απτού στοιχείου. Μιλάμε δηλαδή για μια μορφή συντονισμού των επιχειρήσεων που μπορεί να μην έχει εξελιχθεί μέσω μιας συμφωνίας γραπτής, δημιουργεί παρόλα αυτά μια συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων σε βάρος των ανταγωνιστών. Έτσι τα στοιχεία που οδήγησαν την Επιτροπή στη διαπίστωση ύπαρξης εναρμονισμένης πρακτικής στα συγκεκριμένα πρατήρια υγρών καυσίμων στην Άρτα είναι τα εξής: α) Ο μικρός αριθμός επιχειρήσεων, β) η συμμετρία μεταξύ των επιχειρήσεων όσον αφορά τις τιμές χοντρικής που αγοράζουν, γ) το σχετικά ομοιογενές προϊόν (βενζίνη), δ) μικρή αγοραστική δύναμη. Σύμφωνα με αυτά τα στοιχεία η πιθανότητα να εκδηλωθεί εναρμονισμένη πρακτική και να είναι διατηρήσιμη μακροχρόνια είναι υψηλή. Η Επιτροπή έκρινε ότι θα πρέπει να επιβληθεί στους παραβάτες του άρθρου 1 παρ. 1 του νόμου 703/1977 πρόστιμο ίσο με ποσοστό 3% των συνολικών ακαθάριστων εσόδων της προηγούμενης της παράβασης χρήσης, δηλαδή 3% των συνολικών ακαθάριστων εσόδων χρήσης του 2002 και που δεν υπάρχουν σχετικά στοιχεία, το 3% της τρέχουσας κατά την παράβαση χρήσης λαμβάνοντας υπ' όψιν ως ελαφρυντικά ότι το περιθώριο κέρδους στην λιανική πώληση πετρελαιοειδών προϊόντων είναι σχετικά περιορισμένο και συνεπώς το όφελος που αποκόμισαν από την εναρμονισμένη πρακτική τους είναι σχετικά περιορισμένο και ότι επίσης ποσοστό 75% των ακαθάριστων εσόδων αποτελεί φόρο αποδιδόμενο στο Δημόσιο. Έτσι στην υπόθεσή μας επιβάλλει πρόστιμο στις επιχειρήσεις, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ.1 του ν.703/77 ίσο με το 3% των ακαθάριστων εσόδων της προηγούμενης της χρήσης παράβασης δηλαδή το 3% των ακαθάριστων εσόδων του 2002⁴⁸.

⁴⁸ Στοιχεία από τον διαδικτυακό τόπο της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού- www.epant.gr

1.3 Η απόφαση 327/V/2007 για την υπόθεση «ΙΑΤΑ»

Σύμφωνα με την παραπάνω υπόθεση η Επιτροπή Ανταγωνισμού διεξήγαγε αυτεπάγγελτη έρευνα και έπειτα από καταγγελία της Διεθνούς Ένωσης Αερομεταφορών Προσώπων (ΙΑΤΑ) στις ελληνικές εταιρίες διύλισης ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ ΑΕ. (ΕΛ.ΠΕ), ΠΕΤΡΟΛΑ⁴⁹ ΚΑΙ ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ ΕΛΛΑΣ και διαπίστωσε την ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής των εταιριών αυτών για των καθορισμό τιμών πώλησης αεροπορικών καυσίμων. Σύμφωνα με το ιστορικό η ΙΑΤΑ στις 25/03/2003 κατήγγειλε στην Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) τις παραπάνω εταιρίες διύλισης οι οποίες αποφάσισαν να μετακυλήσουν στις επόμενες βαθμίδες εμπορίας το κόστος τήρησης υποχρεωτικών διαθέσιμων που επέβαλλε ο νόμος 3054/2002 από 1/1/2003 μέσω της αλλαγής της βάσης υπολογισμού της τιμής των αεροπορικών καυσίμων με αποτέλεσμα την ομοιόμορφη αύξηση των τιμών⁵⁰. Η ΡΑΕ παρέπεμψε την υπόθεση στην Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού για να διερευνηθεί το θέμα ύπαρξης εναρμόνισης της πρακτικής διύλισης πετρελαίου στην Ελλάδα ως προς την διαμόρφωση και επιβολή συγκεκριμένης τιμής για τα καύσιμα που προμηθεύουν στις αεροπορικές εταιρίες. Συγκεκριμένα οι εταιρίες υιοθέτησαν ομοιόμορφη συμπεριφορά ως προς το χρόνο μετάβασης στο νέο δείκτη Platt's(1/1/2003)⁵¹, ως προς το ύψος της ανατίμησης των τιμών αεροπορικού καυσίμου εξαιτίας της μετάβασης αυτής, ως προς τον τρόπο κάλυψης του κόστους αποθεμάτων ασφαλείας μέσω της μετάβασης από τον παλαιό στο νέο δείκτη.

Από την έρευνα η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπίστωσε ότι οι παραπάνω εταιρίες υιοθέτησαν ταυτόχρονα τον δείκτη Platt's την 1/1/2003 παρόλο που ο παλιός ίσχυε μέχρι τον Μάιο του 2003, πράγμα που σημαίνει ότι το έκαναν για να καλύψουν το κόστος τήρησης των αποθεμάτων ασφαλείας που προβλέπει ο νόμος 3054/2002. Το

⁴⁹ Η ΕΛ.ΠΕ απορρόφησε την ΠΕΤΡΟΛΑ ΕΛΛΑΣ το Σεπτέμβριο του 2003. Στους βασικούς μετόχους των Ελληνικών Πετρελαίων περιλαμβάνονται το ελληνικό δημόσιο (συμμετοχή 36%) και ο όμιλος Λάτση 36%. Η ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ HELLAS είναι ιδιωτικών συμφερόντων και ανήκει στον όμιλο Βαρδινογιάννη (66%)-πηγή από Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών

⁵⁰ http://www.epant.gr/apofasi_details.php?Lang=gr&id=269&nid=453

⁵¹ Βάση προσδιορισμού των τιμών διυλιστηρίου για τα προϊόντα πετρελαίου στην εγχώρια αγορά αποτελούν οι διεθνείς τιμές κάθε προϊόντος (π.χ αμόλυβδης βενζίνης) και συγκεκριμένα οι τιμές Platt's CIF MED της αγοράς Μεσογείου, η οποία αποτελεί μια ενοποιημένη γεωγραφική αγορά παραγωγής και προμήθειας πετρελαιοειδών.

κόστος τήρησης των αποθεμάτων ασφαλείας για το αεροπορικό καύσιμο ενσωματώθηκε και για τις τρεις εταιρίες διύλισης στη νέα βάση υπολογισμού της τιμής, παρά το γεγονός ότι δεν μπορεί να είναι το ίδιο για όλες τις εταιρίες με αποτέλεσμα να μην μπορεί να προσδιορισθεί με ακρίβεια το τελικό ύψος του για κάθε εταιρία διύλισης. Επιπλέον η ταυτόχρονη υιοθέτηση από τις εταιρίες διύλισης της νέας βάσης υπολογισμού, είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της τελικής τιμής του αεροπορικού καυσίμου, στο βαθμό που οι υπόλοιποι παράγοντες καθορισμού της τιμής παρέμειναν σταθεροί. Επίσης, προχώρησαν σε ταυτόχρονη αλλαγή της προμήθειας που χρεώνουν τις εταιρίες εμπορίας αεροπορικών καυσίμων στις νέες τους συμβάσεις για το 2004, η οποία πλέον υπολογίζεται σε ετήσια και όχι σε τριμηνιαία βάση⁵².

Η Επιτροπή έκρινε ότι οι καταγγελλόμενες εταιρίες εναρμόνισαν τις πρακτικές τους με σκοπό τον καθορισμό τιμών. Τόσο από την εξέταση των συνθηκών της σχετικής αγοράς όσο και των οικονομικών μεγεθών και των συνθηκών λειτουργίας και διαμόρφωσης τιμών των καταγγελλομένων επιχειρήσεων προκύπτει ότι η ομοιόμορφη συμπεριφορά δεν είναι δικαιολογημένη, και αποδίδεται αποκλειστικά και μόνο στην έμπρακτη συνεννόηση μεταξύ των εταιρειών διύλισης και στη υιοθέτηση εκ μέρους τους εναρμονισμένης πρακτικής, της οποίας πληρούνται όλα τα στοιχεία. Έχοντας ως αντικείμενο ή και ως αποτέλεσμα την αισθητή νόθευση και τον περιορισμό του ελεύθερου ανταγωνισμού στη σχετική αγορά, η σύμπτωση βούλησης για ταυτόχρονη αύξηση και ενιαία διαμόρφωση των τιμών σε βάρος των εταιρειών εμπορίας και τελικά σε βάρος των καταναλωτών από τις επιχειρήσεις, συνιστά εναρμονισμένη πρακτική που εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 1 παρ. 1 εδ. α ν. 703/1977. Έτσι σύμφωνα με το άρθρο 9 του νόμου 703/77 παρ.1 και 2 για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και η διάρκεια της παράβασης εκτός από τη σοβαρότητά της. Υποχρεώνει λοιπόν τις εταιρίες ΕΛ.ΠΕ και ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ να παύσουν την παράβαση και να παραλείπουν αυτήν στο μέλλον. Για το σκοπό αυτό, οι ως άνω εταιρίες υποχρεούνται να υπολογίζουν, για κάθε ένα από τα επόμενα τρία έτη, το κόστος, που συνεπάγεται για κάθε μία από αυτές ξεχωριστά και ανεξάρτητα η συμμόρφωση προς την υποχρέωση τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας αεροπορικού καυσίμου, αρχής γενομένης ενενήντα (90)

⁵² Πηγή-www.epant.gr

ημέρες από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης Να τηρούν, για κάθε ένα από τα επόμενα τρία έτη, απολογιστικά στοιχεία κόστους τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας αεροπορικού καυσίμου, αρχής γενομένης ενενήντα(90) ημέρες από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης. Να γνωστοποιήσουν επίσης την παρούσα απόφαση στις εταιρείες εμπορίας με τις οποίες κάθε μία (ΕΛ.ΠΕ. και ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ) συναλλάσσεται στην ελληνική αγορά αεροπορικού καυσίμου εντός τριάντα (30) ημερών από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης προς οποιαδήποτε από τις προαναφερόμενες υποχρεώσεις απειλεί με χρηματική ποινή δέκα χιλιάδων ευρώ(10.000 €) σε κάθε μία από τις εταιρίες και για κάθε ημέρα μη συμμόρφωσης από την παρέλευση του ανωτέρου προβλεπομένου χρόνου συμμόρφωσης.

Αρκεί να αναφέρουμε ότι η εναρμονισμένη πρακτική των εταιριών διύλισης είχε ως περιεχόμενο τον καθορισμό τιμών που αποτελεί μία από τις ουσιώδεις παραβάσεις του άρθρου 1 του ν. 703/1977 και ρητά αναφέρεται στο άρθρο αυτό. Η εναρμόνιση έλαβε χώρα το Δεκέμβριο του 2002 και υλοποιήθηκε από τα μέρη την 1/1/2003. Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει η Επιτροπή στη διάθεσή της για τη θεμελίωση της διάρκειας της παράβασης, η ως άνω περιγραφόμενη εναρμονισμένη πρακτική διήρκησε τουλάχιστον ένα έτος, δηλαδή το έτος 2003, για τις εταιρίες ΕΛ.ΠΕ και ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ και τουλάχιστον εννέα (9) μήνες για την εταιρία ΠΕΤΡΟΛΑ μέχρι δηλαδή τη συγχώνευσή της με την ΕΛ.ΠΕ. Η παράβαση είναι ιδιαίτερος σοβαρή διότι αφορά οριζόντια σύμπραξη καθορισμού τιμών, η οποία ρητώς προβλέπεται στο άρθρο 1 του ν. 703/77. Έλαβε χώρα μεταξύ δύο εταιριών με μεγάλη οικονομική δύναμη οι οποίες καλύπτουν ποσοστό 90% της εγχώριας ζήτησης και επεκτείνεται γεωγραφικώς(σχετική γεωγραφική αγορά) στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας. Η παράβαση διήρκησε τουλάχιστον ένα έτος.

1.4 Η απόφαση 421/V/2008 κατά των εταιριών BP HELLAS AE και SHELL HELLAS AE.

Η παραπάνω υπόθεση αποτελεί συμπληρωματική εισήγηση σχετικά με τον αυτεπάγγελτο έλεγχο της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού σε συνδυασμό και με μεταγενέστερο αίτημα του Υπουργείου Ανάπτυξης με σκοπό τη διερεύνηση πιθανών

παραβάσεων του ν. 703/77, όπως ισχύει από τις εταιρίες εμπορίας πετρελαιοειδών. Έτσι το 2003 η Γενική Διεύθυνση βάσει του άρθρου 26 του νόμου 703/77 ξεκίνησε αυτεπάγγελτο έλεγχο στον κλάδο των πετρελαιοειδών και ειδικότερα στις αγορές διύλισης, χονδρικής εμπορίας και λιανικής διάθεσης για τη διαπίστωση παραβάσεων των άρθρων 1, παρ. 1 & 2 του ν.703/77 όπως ισχύει. Από τα στοιχεία που συνέλλεξε προέκυψαν ενδείξεις μιας κοινής τακτικής της πολιτικής εκπτώσεων που εφαρμόζαν οι εταιρίες BP HELLAS AE και SHELL HELLAS AE. Σύμφωνα με τις εν λόγω ενδείξεις, οι συγκεκριμένες εταιρίες εφαρμόζουν κοινή εκπτωτική πολιτική «χωρίζοντας» τη σχετική γεωγραφική αγορά (ελληνική επικράτεια) σε ζώνες, στις οποίες το ποσό έκπτωσης είναι τέτοιο ώστε οι προκύπτουσες καθαρές (τελικές χονδρικές) τιμές της αμόλυβδης βενζίνης των δύο εταιριών εξισώνονται. Ειδικότερα από την εξέταση πιθανής σχέσης (αναλογία) μεταξύ των εκπτώσεων των πολυεθνικών εταιριών BP και SHELL ανά νομό στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας προκύπτει ότι η αναλογία των εκπτώσεων καλύπτει χωροταξικά τις ίδιες γεωγραφικές περιοχές (νομούς). Αποδεικνύεται επίσης ότι οι παραπάνω πολυεθνικές διαμορφώνουν με τέτοιο τρόπο την εκπτωτική τους πολιτική στους επιμέρους νομούς, ώστε οι τελικές χοντρικές τιμές τους να τείνουν να εξομοιωθούν..

Διαπιστώνεται λοιπόν η ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής διαμόρφωσης τιμών καθώς η διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 703/1977 απαγορεύει οποιασδήποτε μορφής *εναρμονισμένη πρακτική επιχειρήσεων, η οποία έχει ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα την παρακώλυση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού, ιδίως συνιστάμενη στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής*. Εναρμονισμένη πρακτική υπάρχει όταν μια συγκεκριμένη, ανταγωνιστικά κρίσιμη, συμπεριφορά επιχειρήσεων (π.χ. πολιτική τιμών, συμπεριφορά έναντι πελατών) δεν είναι αποτέλεσμα αυτόνομης επιχειρηματικής πρακτικής που προσανατολίζεται στις οικονομικές συνθήκες και στις συνθήκες της αγοράς, ακόμη και προσαρμόζοντας τη συμπεριφορά της προς την παρούσα ή αναμενόμενη συμπεριφορά των ανταγωνιστών της (παράλληλη συμπεριφορά), αλλά συνέπεια μιας καθ'οιονδήποτε τρόπο συντελούμενης συνεννόησης μεταξύ τους.

Στην ελληνική αγορά εμπορίας υγρών καυσίμων μόνο η BP και SHELL έχουν την φήμη, την ικανότητα, την οργάνωση και την ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων

επιχειρηματική νοοτροπία για να διαμορφώσουν το τιμολογιακό προφίλ της αγοράς της αμόλυβδης βενζίνης στην Ελλάδα.

Επί τη βάση των όσων ελέχθησαν ανωτέρω, αυτό το τιμολογιακό προφίλ της αγοράς διαμορφώνεται ουσιαστικά από το ύψος των εκπτώσεων που χορηγούν αυτές οι δύο εταιρείες, αφού οι αρχικές (προ εκπτώσεων) τιμές τους δεν χρησιμεύουν παρά ως βάση για τον καθορισμό των τελικών (μετά εκπτώσεων) τιμών ανά περιοχή και πρατηριούχο.

Η εν προκειμένου διαπιστούμενη εναρμονισμένη πρακτική των δύο εταιρειών εμπορίας (BP Hellas AE και SHELL Hellas AE) αποτελεί παράβαση ιδιαιτέρως σοβαρή, διότι αφορά οριζόντια σύμπραξη καθορισμού τιμών, η οποία ρητώς προβλέπεται στο άρθρο 1 του ν. 703/77 και 101 της ΣΛΕΕ. Έλαβε χώρα μεταξύ δύο εταιριών με μεγάλη οικονομική δύναμη (πολυεθνικές εταιρίες), οι οποίες καλύπτουν σημαντικό ποσοστό της εγχώριας ζήτησης και επεκτείνεται γεωγραφικώς στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας. Η παράβαση διήρκεσε τουλάχιστον ένα έτος. Με βάση τα παραπάνω, η Επιτροπή θεωρεί εύλογο να καθορισθεί το πρόστιμο σε ποσοστό 17% για τις εταιρίες BP Hellas AE και SHELL Hellas AE των οποίων η παράβαση διήρκεσε ένα έτος επί του κύκλου εργασιών της τρέχουσας της παράβασης χρήσης στην εγχώρια αγορά απλής αμόλυβδης βενζίνης. Δηλαδή του κύκλου εργασιών της χρήσης του έτους 2003 στην εν λόγω σχετική αγορά. Έτσι η Επιτροπή Ανταγωνισμού *υποχρεώνει τις εταιρίες «BP HELLAS Ανώνυμη Εταιρεία Εμπορίας Πετρελαιοειδών» και «SHELL HELLAS Ανώνυμος Εταιρεία Πετρελαιοειδών και Χημικών Προϊόντων» να παύσουν την στο ως άνω σκεπτικό της παρούσας απόφασης αναφερόμενη παράβαση και να παραλείπουν αυτήν στο μέλλον. Να υπολογίζουν επίσης και να χορηγούν τις εκπτώσεις (επί τιμολογίου και απολογιστικές) στις επιχειρήσεις λιανικής εμπορίας με τις οποίες κάθε μία συναλλάσσεται στην ελληνική αγορά αμόλυβδης βενζίνης ξεχωριστά και ανεξάρτητα, αρχής γενομένης ενενήντα (90) ημέρες από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης, προκειμένου να παύσει η μέσω των εκπτώσεων τους διαπιστούμενη σύγκλιση των χονδρικών τιμών τους. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης προς τις προαναφερόμενες υποχρεώσεις απειλεί με χρηματική ποινή δέκα χιλιάδων ευρώ (10.000 €) σε κάθε μία από τις εταιρίες και για κάθε ημέρα μη συμμόρφωσης από την παρέλευση του ανωτέρου προβλεπομένου χρόνου συμμόρφωσης.*

1.5 Η απόφαση 465/VI/2009 για την υπόθεση συγκέντρωσης των εταιριών Ελληνικά Πετρέλαια ΑΕ (ΕΛ.ΠΕ) και BP HELLAS ΑΕ (BP)

Σύμφωνα με το ιστορικό στις 10/07/2009 γνωστοποιήθηκε στην Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού η συμφωνία πώλησης και εξαγοράς της εταιρίας BP HELLAS από την εταιρία Ελληνικά Πετρέλαια (ΕΛ.ΠΕ) ΑΕ. Η δεύτερη εταιρία θα αποκτήσει με αυτή την συμφωνία τον άμεσο και αποκλειστικό έλεγχο της πρώτης σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4 παρ 2β του νόμου 703/77. Για να ολοκληρωθεί η συγκέντρωση και να θεωρηθεί ότι δεν παρακωλύει τον ανταγωνισμό, η Επιτροπή Ανταγωνισμού πρέπει να ελέγξει την νομιμότητα αυτής της συγκέντρωσης. Θέλει δηλαδή να διαπιστώσει αν πληρούνται οι διατάξεις του Κοινοτικού Κανονισμού περί συγκεντρώσεων του Κανονισμού 139/2004⁵³. Η υπό κρίση συγκέντρωση των εταιριών ΕΛ.ΠΕ και BP αφορά και τα τρία στάδια της αλυσίδας του κλάδου των πετρελαιοειδών (διύλιση, χονδρική εμπορία και λιανική διάθεση), ενώ η ολοκλήρωσή της επηρεάζει τις ακόλουθες σχετικές αγορές: α) Βενζίνης, β) Πετρελαίου κίνησης, γ) Πετρελαίου θέρμανσης, δ) Υγραερίου, ε) Μαζούτ και στ) Ασφάλτου/πίσσας. Η εν λόγω συγκέντρωση δύναται να επηρεάσει την αγορά των πετρελαιοειδών τόσο σε οριζόντιο όσο και σε κάθετο επίπεδο. Η εξαγορά της BP από τα ΕΛ.ΠΕ δύναται να επηρεάσει τον ανταγωνισμό και τελικά τους καταναλωτές (μέσω αυξήσεων των τιμών ή και μείωση των δυνατοτήτων επιλογής τους). Με δεδομένο ότι τα ΕΛ.ΠΕ δραστηριοποιούνται μέσω της θυγατρικής τους ΕΚΟ στην αγορά *χονδρικής*

⁵³ Σύμφωνα με τον Κοινοτικό Κανονισμό 139/2004, μια συγκέντρωση έχει κοινοτική διάσταση όταν: α) ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν παγκοσμίως όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις υπερβαίνει τα 5 δισεκατομμύρια ευρώ και β) δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, καθεμία χωριστά εντός της Κοινότητας, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 250 εκατομμυρίων ευρώ, εκτός εάν καθεμία από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιεί άνω των δύο τρίτων του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών της σε ένα και το αυτό κράτος μέλος. Μία συγκέντρωση που δεν υπερβαίνει τα κατώτατα όρια που προβλέπονται ανωτέρω, έχει κοινοτική διάσταση εφόσον: α) ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν παγκοσμίως όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις υπερβαίνει τα 2,5 δισεκατομμύρια ευρώ, β) ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις σε κάθε ένα από τρία τουλάχιστον κράτη μέλη, υπερβαίνει τα 100 εκατομμύρια ευρώ, γ) σε κάθε ένα από τα τρία τουλάχιστον κράτη μέλη που λαμβάνονται υπόψη για τους σκοπούς του στοιχείου β), δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν κάθε μία χωριστά συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 25 εκατομμυρίων ευρώ και δ) δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, κάθε μία χωριστά, εντός της Κοινότητας συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 100 εκατομμυρίων ευρώ, εκτός εάν κάθε μία από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιεί άνω των δύο τρίτων του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών της σε ένα και το αυτό κράτος μέλος.

εμπορίας, η υπό κρίση συγκέντρωση οδηγεί σε αύξηση του μεριδίου των ΕΛ.ΠΕ στο στάδιο της χονδρικής εμπορίας (*οριζόντια επίδραση*). Σε επίπεδο *λιανικής διάθεσης*, δύναται να προκύψει μετά τη συγκέντρωση περιορισμός του ανταγωνισμού με τη δημιουργία δεσπόζουσας θέσης (*οριζόντια επίδραση*) στις σχετικές αγορές: α) *βενζινών* στους νομούς Λέσβου, Ηρακλείου, Λασιθίου, Χανίων και Ρεθύμνου, β) *πετρελαίου κίνησης* στους νομούς Λέσβου, Χανίων, Ηρακλείου, Λασιθίου, Φωκίδας, Δωδεκανήσου, Κέρκυρας και Ρεθύμνου, και γ) *πετρελαίου θέρμανσης* στους νομούς Λέσβου, Ηρακλείου, Λασιθίου, Δωδεκανήσου, Χανίων, Ευρυτανίας, και Ρεθύμνου. Η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση μεταξύ των εταιριών ΕΛ.ΠΕ και BP, συνιστά κάθετη εξαγορά, η οποία δυνητικά επηρεάζει τη δυνατότητα και τα κίνητρα για κάθετο αποκλεισμό με τη μορφή αποκλεισμού ανταγωνιστών από τα στάδια της διύλισης και της χονδρικής εμπορίας (*κάθετες επιδράσεις*). Βέβαια στην επικείμενη αγορά της BP από τα ΕΛ.ΠΕ δεν φαίνεται να έχει επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς τόσο σε κάθετο όσο και σε οριζόντιο επίπεδο λόγω της ασυμμετρίας των μεριδίων αγοράς σε επίπεδο χοντρικής και λιανικής πώλησης.

Η Επιτροπή⁵⁴ λοιπόν κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση, δύναται να περιορίσει τον ανταγωνισμό δια της δημιουργίας δεσπόζουσας θέσης στις προαναφερόμενες σχετικές αγορές λιανικής διάθεσης βενζίνης, πετρελαίου κίνησης και πετρελαίου θέρμανσης. Τέθηκε, συνεπώς, εκ μέρους της Επιτροπής η ανάγκη ανάληψης συγκεκριμένων δεσμεύσεων(διορθωτικών μέτρων) από την εξαγοράζουσα ως προϋπόθεση έγκρισης της εν λόγω συγκέντρωσης. Η αναδιάρθρωση αφορά την αναδιάταξη των σχετικών αγορών λιανικής διάθεσης στους παραπάνω νομούς και την πρόσβαση σε τρίτες εταιρίες στους αποθηκευτικούς χώρους της εν λόγω εταιρίας με εύλογους όρους και χωρίς διακριτική μεταχείριση, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η απρόσκοπτη λειτουργία της αγοράς σε συνθήκες αγοράς.

⁵⁴ Σύμφωνα με το άρθρο 4δ παρ. 8 του ν. 703/77: «Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να εγκρίνει συγκέντρωση, σύμφωνα με την παράγραφο 6, με όρους και προϋποθέσεις που η ίδια επιβάλλει, προκειμένου να διασφαλισθεί, ότι οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις θα τηρήσουν τις τυχόν δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει έναντι της Επιτροπής Ανταγωνισμού, για να καταστεί η συγκέντρωση συμβατή με την παρ.. 1 του άρθρου 4γ και στην περίπτωση της παρ.. 5 του άρθρου 4, προκειμένου να εξασφαλισθεί η τήρηση των προϋποθέσεων της παρ.. 3 του άρθρου 1»

Κεφάλαιο 2: Αποτελέσματα διαβούλευσης Επιτροπής Ανταγωνισμού σχετικά με τον κλάδο της αγοράς και εμπορίας πετρελαιοειδών

2.1 Α' Κανονιστική Παρέμβαση 334/V/2007⁵⁵

Η παραπάνω παρέμβαση αφορά την λήψη απόφασης σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 5 του νόμου 703/77 για την λήψη μέτρων και προτάσεων στον κλάδο εμπορίας και αγοράς πετρελαιοειδών προϊόντων ύστερα από τη δημόσια διαβούλευση που ολοκληρώθηκε στις 5/2/2007. Ύστερα λοιπόν από αυτή τη διαβούλευση η Επιτροπή έχει την δυνατότητα να αναφέρει τα απαραίτητα μέτρα που πρέπει να ληφθούν όσον αφορά τον ανταγωνισμό στον κλάδο των πετρελαιοειδών. Τα μέτρα αυτά δημοσιεύονται στους υπόχρεους (οι οποίοι οφείλουν να τα τηρούν), δηλαδή στις εταιρίες διύλισης και εμπορίας και επιχειρήσεις λιανικής εμπορίας καθώς και στους φορείς του Υπουργείου Ανάπτυξης. Έτσι είτε ύστερα από αίτημα του υπουργού Ανάπτυξης είτε αυτεπάγγελα, η Επιτροπή μπορεί να διεξάγει έλεγχο σε οποιον κλάδο της οικονομίας ενδιαφέρεται ώστε να δει αν επικρατούν οι κατάλληλες συνθήκες ανταγωνισμού. Αν διαπιστώσει πως κάτι τέτοιο δεν ισχύει μπορεί με αιτιολογημένη απόφασή της να λάβει το αναγκαίο μέτρο για την δημιουργία συνθηκών αποτελεσματικού ανταγωνισμού. Το αργότερο σε 60 μέρες γνωστοποιεί τις απόψεις της καθώς και να τις θέσει σε δημόσια διαβούλευση που διαρκεί τουλάχιστον 30 μέρες. Μετά το πέρας της διαβούλευσης ανακοινώνει τα μέτρα που θα παρθούν πάντα υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας.

Οι προτάσεις για την ενίσχυση του ανταγωνισμού στην εξεταζόμενη διαβούλευση αφορούν κυρίως:

- 1) την εποπτεία της αγοράς πετρελαιοειδών:** Προτείνεται η δημιουργία Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Πετρελαίου (ΟΠΣΠ). Αυτό θα παρέχει την απαραίτητη πληροφόρηση στον έλεγχο που διεξάγουν οι αρμόδιες αρχές (Υπουργείο Ανάπτυξης, ΠΑΕ). Επιπλέον διευρύνονται οι αρμοδιότητες της ΠΑΕ σε ρυθμιστικό και παρεμβατικό επίπεδο.

⁵⁵ http://www.epant.gr/apofasi_details.php?Lang=gr&id=269&nid=460

- 2) **την αγορά διύλισης:** Η Επιτροπή Ανταγωνισμού προτείνει την ολοκλήρωση του κανονισμού τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας από το Υπουργείο Ανάπτυξης, καθώς με αυτό τον τρόπο θα διευκολυνθούν οι εισαγωγές πετρελαιοειδών και θα επιτευχθεί η ενίσχυση του ανταγωνισμού στην αγορά διύλισης.
- 3) **την αγορά χονδρικής εμπορίας:** Η Επιτροπή προτείνει τη γνωστοποίηση των εκπτώσεων των εταιρειών εμπορίας στο αρμόδιο Υπουργείο Ανάπτυξης και την ένταξη τους στο ΟΠΣΠ, την άρση των εμποδίων για την αντικατάσταση των Ιδιωτικής Χρήσης Βυτιοφόρων (IXB) αυτοκινήτων των εταιρειών εμπορίας πετρελαιοειδών με νέα σύγχρονων προδιαγραφών, την άρση των περιορισμών ως προς την έκδοση νέων αδειών μεταφοράς υγρών καυσίμων από IXB.
- 4) **την αγορά λιανικής πώλησης:** Η Επιτροπή προτείνει την απελευθέρωση του ωραρίου λειτουργίας των πρατηρίων υγρών καυσίμων, την αναθεώρηση της κείμενης νομοθεσίας που αφορά στην αδειοδότηση και τους όρους λειτουργίας των πρατηρίων υγρών καυσίμων με σκοπό την είσοδο δυνητικών ανταγωνιστών, τον επανακαθορισμό του καθεστώτος αδειοδότησης στους χώρους των πρατηρίων υγρών καυσίμων με σκοπό την αύξηση των πηγών εσόδων και κατά συνέπεια τη μείωση της τελικής τιμής των καυσίμων, την άρση της διάταξης που αφορά στην επιβολή ανώτατων τιμών καταναλωτή(πλαφόν), την αναθεώρηση των συμβάσεων των πρατηρίων εντός «κλειστών» αυτοκινητόδρομων με σκοπό την άρση των περιορισμών του ανταγωνισμού, την τοποθέτηση ειδικών ηλεκτρονικών πινάκων σε «κλειστούς» αυτοκινητόδρομους προς ενημέρωση των διερχομένων οδηγών για την τιμή των υγρών καυσίμων στα επόμενα δύο πρατήρια. Εκτός όμως από την απελευθέρωση του ωραρίου λειτουργίας των πρατηρίων υγρών καυσίμων, η Επιτροπή Ανταγωνισμού προτείνει την αναθεώρηση της κείμενης νομοθεσίας που αφορά στην αδειοδότηση και τους όρους λειτουργίας των πρατηρίων υγρών καυσίμων.
- 5) **προτάσεις σχετικά με δομικά προβλήματα του κλάδου:** Προκειμένου να καταπολεμηθούν δομικά προβλήματα του κλάδου των πετρελαιοειδών(λαθρεμπόριο, νοθεία, φοροδιαφυγή), τα οποία επηρεάζουν εμμέσως το επίπεδο του ανταγωνισμού κυρίως στις αγορές της χονδρικής εμπορίας και λιανικής διάθεσης των υγρών καυσίμων, είναι απαραίτητη η

αξιολόγηση και λήψη συγκεκριμένης δέσμης μέτρων από την πολιτεία σε συνεργασία πάντοτε με τους εμπλεκόμενους φορείς της αγοράς. Για το σκοπό αυτό, η αρμόδια Επιτροπή του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, η οποία διαθέτει τις εξειδικευμένες γνώσεις και την κατάλληλη εμπειρία, πρέπει να συμβάλλει θετικά στην αντιμετώπιση των αναφερόμενων προβλημάτων του κλάδου. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού αναγνωρίζοντας την βαρύνουσα σημασία της λήψης μέτρων από την Πολιτεία για την αντιμετώπιση των συγκεκριμένων δομικών προβλημάτων που χαρακτηρίζουν τον κλάδο των πετρελαιοειδών και τα οποία δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν χωρίς ρυθμιστική παρέμβαση (διόρθωση μέσω του μηχανισμού της αγοράς), θεωρεί ότι η επιτάχυνση προώθησης σχετικού νομοσχεδίου από την αρμόδια Επιτροπή κρίνεται απαραίτητη.

Με βάση τα αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης και στο πλαίσιο ενίσχυσης του ανταγωνισμού στην αγορά χονδρικής εμπορίας, η Επιτροπή Ανταγωνισμού επιβάλλει στις εταιρείες εμπορίας πετρελαιοειδών να χορηγούν τις πιθανές εκπτώσεις προς τις επιχειρήσεις λιανικής εμπορίας (πρατήρια) σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια με βάση αντικειμενικά κριτήρια. Οι εκπτώσεις αυτές πρέπει να χαρακτηρίζονται από τις αρχές της αναλογικότητας και διαφάνειας. Τα κριτήρια, οι όροι και οι προϋποθέσεις με βάση τις οποίες χορηγούνται οι διάφορες εκπτώσεις προς τους πρατηριούχους, καθώς και κάθε μεταβολή αυτών, θα πρέπει να κοινοποιούνται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού.

2.2 Β' Κανονιστική Παρέμβαση 418/V/2008

Η παραπάνω υπόθεση αφορά τη λήψη απόφασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού, σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 5 του ν.703/77, όπως ισχύει, επί των μέτρων και προτάσεων στον κλάδο της αγοράς και εμπορίας πετρελαιοειδών προϊόντων, με σκοπό να αξιολογήσει σε συνέχεια των μέτρων και προτάσεων που εισηγήθηκε με την υπ' αριθμό 334/V/2007 απόφαση της. Επίσης κατά πόσον έχουν αποκατασταθεί

οι συνθήκες αποτελεσματικού ανταγωνισμού στον κλάδο αγοράς και εμπορίας πετρελαιοειδών στην Ελλάδα ή είναι αναγκαίο να τροποποιηθούν τα μέτρα τα οποία έχει λάβει σύμφωνα με την προαναφερθείσα απόφασή της και να επιβληθούν μέτρα ελαφρύτερα ή βαρύτερα στις τρεις επιμέρους αγορές πετρελαιοειδών (διύλιση, χονδρική εμπορία και λιανική διάθεση). Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μετά το πέρας της δημόσιας διαβούλευσης, η οποία ολοκληρώθηκε στις 27.6.2008 αναφορικά με την επανεξέταση και αξιολόγηση των επιπτώσεων της κανονιστικής παρέμβασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού στον κλάδο αγοράς.

και εμπορίας πετρελαιοειδών σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5 του ν. 703/1977, όπως ισχύει υποχρεούται να ανακοινώσει συγκεκριμένα διαρθρωτικά μέτρα ή μέτρα συμπεριφοράς τα οποία θεωρεί ότι είναι τα απολύτως αναγκαία και πρόσφορα σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, για τη δημιουργία συνθηκών αποτελεσματικού ανταγωνισμού στον εν λόγω κλάδο. Τα μέτρα, τα οποία είναι δυνατόν να επιβληθούν από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, αναφέρονται κυρίως στην τήρηση της αρχής της διαφάνειας, της μη διακριτικής μεταχείρισης, του λογιστικού διαχωρισμού και της κοστοστρέφειας (αρχή βάσει της οποίας οι τιμές καθορίζονται με βάση το κόστος).

Οι προτάσεις για την ενίσχυση του ανταγωνισμού αφορούν κυρίως:

- 1) **την εποπτεία της αγοράς των πετρελαιοειδών και την ενημέρωση των καταναλωτών:** Προτείνεται η αναθεώρηση της υπάρχουσας μεθοδολογίας όσον αφορά την συγκέντρωση και την επεξεργασία των δεδομένων. Για αυτό το λόγο προτείνεται η δημιουργία Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Διύλισης και Εμπορίας Πετρελαιοειδών (ΟΠΣΔΕΠ), το οποίο θα περιλαμβάνει την απαιτούμενη πληροφόρηση έτσι ώστε ο έλεγχος και η εποπτεία της αγοράς να είναι πιο αποτελεσματικός από τις αρμόδιες αρχές (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας, Επιτροπή Ανταγωνισμού). Επίσης για την καλύτερη ενημέρωση των καταναλωτών προτείνεται μια καλύτερη προβολή του «παρατηρητηρίου λιανικών τιμών πώλησης υγρών καυσίμων».
- 2) **Την αγορά διύλισης:** προτείνεται η δημιουργία οργανισμού τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας. Εξετάζεται η αναθεώρηση και τροποποίηση της υπάρχουσας νομοθεσίας για την τήρηση των αποθεμάτων ασφαλείας ώστε η ευθύνη τους να ανήκει σε φορέα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

- 3) **Την αγορά χονδρικής εμπορίας:** προτείνεται η γνωστοποίηση των εκπτώσεων των εταιριών εμπορίας στο Υπουργείο Ανάπτυξης και την ένταξη στο ΟΠΣΔΕΠ. Την άρση των εμποδίων για την αντικατάσταση της Ιδιωτικής Χρήσης Βυτιοφόρων της εταιρίας εμπορίας πετρελαιοειδών με νέα σύγχρονων προδιαγραφών. Την άρση επίσης των περιορισμών ως προς την έκδοση νέων αδειών μεταφοράς υγρών καυσίμων από των Ιδιωτικής Χρήσης Βυτιοφόρων.
- 4) **Την αγορά λιανικής πώλησης:** Προτείνεται η απελευθέρωση του ωραρίου λειτουργίας των πρατηρίων υγρών καυσίμων ακόμα και την διανυκτέρευση μερικών πρατηρίων ανά νομό, καθώς και την πλήρη απελευθέρωση του ωραρίου στις νησιωτικές περιοχές τους θερινούς μήνες. Κρίνεται επίσης απαραίτητη η εγκατάσταση συστημάτων ελέγχου εισροών-εκροών στα πρατήρια πώλησης υγρών καυσίμων. Πριν γίνει αυτό απαραίτητη είναι η χρήση ταμειακών μηχανών στα πρατήρια.

Κεφάλαιο 3: Το ελληνικό πρόγραμμα επιείκειας

3.1 Η απόφαση 299/V/2006

Η Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού εξέδωσε την υπ' αριθμό 299/V/2006 η οποία αποτελεί το εθνικό πρόγραμμα επιείκειας. Το εθνικό πρόγραμμα επιείκειας έχει αυξημένη τυπική ισχύ σε σχέση με άλλη Ανακοίνωση η Κατευθυντήριες γραμμές. Έχει εκδοθεί δυνάμει εξουσιοδοτικής διάταξης του άρθρου 9 παρ. 4 του Ν 703/1977 σύμφωνα με την οποία « η Επιτροπή Ανταγωνισμού καθορίζει, με απόφασή της τους όρους και τις προϋποθέσεις απαλλαγής ή μείωσης των προστίμων που επιβάλλονται σε βάρος επιχειρήσεων οι οποίες συμβάλλουν στη διερεύνηση παραβάσεων των διατάξεων

του παρόντος νόμου». Στόχος του προγράμματος είναι η αποτελεσματική καταπολέμηση των **μυστικών οριζόντιων συμπράξεων**, δηλαδή των καρτέλ που εμπίπτουν στο ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 1 παρ. 1 του Ν 703/77 καθώς και του άρθρου 101 παρ.1 της ΣΛΕΕ, τα οποία κατά κανόνα αποσκοπούν είτε στον καθορισμό τιμών είτε και σε ποσοστώσεις παραγωγής ή πώλησης και στην κατανομή αγορών. Οι συγκεκριμένες πρακτικές θεωρούνται από τους σοβαρότερους περιορισμούς του ανταγωνισμού.⁵⁶

3.2 Οι επιχειρήσεις που εντάσσονται στο ελληνικό πρόγραμμα επιείκειας

Επιχειρήσεις εμπλεκόμενες σε τέτοιου είδους συμπράξεις, συνήθως εμφανίζονται πρόθυμες να διακόψουν την συμμετοχή τους στο καρτέλ και να το καταγγείλουν στην αρχή Ανταγωνισμού αλλά τις αποτρέπει το γεγονός ότι είναι εκτεθειμένες στα πρόστιμα που μπορεί να τους επιβληθούν. Επιπλέον λόγω της ύπαρξης νέων τεχνολογιών συγκάλυψης αποδεικτικών στοιχείων ύπαρξης παράνομης σύμπραξης, ένα καλά οργανωμένο καρτέλ μόνο μέσω της αποτελεσματικής εφαρμογής του προγράμματος επιείκειας θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί. Στόχος του προγράμματος είναι η δημιουργία συνθηκών διαφάνειας και προβλεψιμότητας για τις επιχειρήσεις που σκοπεύουν να ενταχθούν σε αυτό. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού θεωρεί ότι η χορήγηση απαλλαγής από την επιβολή οποιοδήποτε προστίμου δικαιολογείται στην περίπτωση εκείνη που η επιχείρηση που θέλει να ενταχθεί στο πρόγραμμα έχει συμβάλλει με τρόπο καθοριστικό είτε στην έναρξη της διαδικασίας έρευνας είτε στον εντοπισμό και στην απόδειξη μιας παράβασης με την προϋπόθεση ότι θα τηρούνται και κάποια άλλα κριτήρια⁵⁷. Επίσης τα πρόστιμα θα πρέπει να υπολογίζονται με βάση την αρχή της αναλογικότητας. Κάθε μείωση προστίμου μπορεί να δικαιολογηθεί για περισσότερες της μιας επιχειρήσεις, αναλόγως τον βαθμό συνεργασίας και του χρόνου βούλησης συνεργασίας με την αρμόδια αρχή. Το ύψος της μείωσης του προστίμου περιορίζεται στις επιχειρήσεις εκείνες που θα παράσχουν στην Επιτροπή

⁵⁶ Νικόλαος Εμμ. Ζεργώλης «τα καρτέλ στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού-Εθνική και Κοινοτική έννομη τάξη», Νομική Βιβλιοθήκη 2008, σελ. 101-104

⁵⁷ http://www.epant.gr/img/x2/categories/ctg8_3_1191839222.pdf

Ανταγωνισμού σημαντικά στοιχεία τα οποία δεν κατέχει η ίδια. Για να υπάρξει σύγκλιση ως προς τα πρόστιμα που επιβάλλουν οι αρμόδιες αρχές στα κράτη-μέλη το ελληνικό πρόγραμμα επιείκειας ακολουθεί το πρότυπο των Ανακοινώσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (καρτέλ)⁵⁸

3.2.1 Προϋποθέσεις απαλλαγής και μείωσης προστίμων

Οι κύριες προϋποθέσεις για χορήγηση απαλλαγής μιας επιχείρησης από απειλούμενο πρόστιμο είναι:

1. η επιχείρηση να παρουσιάσει πρώτη αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία είναι επαρκή για την κίνηση της διαδικασίας έρευνας όσον αφορά μια σοβαρή παράβαση του άρθρου 1 παρ. 1 ν. 703/1977 ή και του άρθρου 101 παρ. 1 της ΣΛΕΕ,
2. η επιχείρηση να παρουσιάσει πρώτη αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία επιτρέπουν στην Επιτροπή Ανταγωνισμού να διαπιστώσει μια σοβαρή παράβαση του άρθρου 1 παρ. 1 ν. 703/1977 ή και του άρθρου 101 παρ. 1 της ΣΛΕΕ

Για την πρώτη περίπτωση η απαλλαγή θα χορηγηθεί μόνο στην περίπτωση όπου κατά την χρονική στιγμή της υποβολής η αρμόδια αρχή ανταγωνισμού δεν είχε στη διάθεσή της επαρκή στοιχεία για να κινήσει τη διαδικασία έρευνας. Όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση η απαλλαγή χορηγείται υπό την προϋπόθεση ότι οι υπηρεσίες της Επιτροπής Ανταγωνισμού, κατά τη χρονική στιγμή της υποβολής, δεν διέθεταν επαρκείς αποδείξεις για τη διαπίστωση μίας παράβασης του άρθρου 1 παρ. 1 ν. 703/1977 ή και του άρθρου 101 παρ. 1 ΣΛΕΕ καθώς και υπό την προϋπόθεση ότι δεν έχει χορηγηθεί ήδη απαλλαγή υπό όρους από πρόστιμα σε κάποια άλλη επιχείρηση για την ίδια παράβαση.

⁵⁸ ΕΕ (2002/C45/03) ΚΑΙ ΕΕ (2006/C298/11)

Επιπλέον η επιχείρηση, η οποία αναμένεται να έχει τη μείωση ή απαλλαγή προστίμου, θα πρέπει να βρίσκεται σε συνεχή συνεργασία με την Επιτροπή Ανταγωνισμού καθώς και να παράσχει όλες τις πληροφορίες και τα αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν στην ύπαρξη παράβασης που έχει ήδη ή αποκτήσει μεταγενέστερα. Επίσης η επιχείρηση αυτή δεν πρέπει να έχει προβεί σε προτροπή άλλων επιχειρήσεων να συμμετάσχουν στην σύμπραξη καθώς και ούτε να έχει συμμετάσχει στο παρελθόν σε απαγορευμένη σύμπραξη επί της οποίας έχει εκδοθεί απόφαση εθνικής αρχής ανταγωνισμού ή της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.2.2 Απαλλαγή προστίμου

Η επιχείρηση που επιθυμεί να υποβάλει αίτηση για απαλλαγή από την επιβολή προστίμου αποτελείται στον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Νομικών Υπηρεσιών της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού, ο οποίος ενημερώνει αμέσως το Γενικό Διευθυντή της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Πρέπει η επιχείρηση να παράσχει όλα τα αποδεικτικά στοιχεία της παράβασης κατά τη χρονική στιγμή της αίτησης απαλλαγής. Εάν η επιχείρηση πληροί τις προϋποθέσεις, η Επιτροπή Ανταγωνισμού, αφού λάβει υπόψη την εισήγηση του Γενικού Διευθυντή και την πράξη του Προέδρου, προβαίνει σε σχετική διαπίστωση και της χορηγεί απαλλαγή από τα πρόστιμα στην απόφαση που εκδίδει σε σχέση με την πιθανολογούμενη παράβαση.

3.2.3 Μείωση προστίμου

Όταν δεν πληρούνται τα κριτήρια πλήρους απαλλαγής, οι επιχειρήσεις δύνανται να λάβουν μείωση προστίμου. Για να χορηγηθεί σε μια επιχείρηση το ευεργέτημα της μείωσης του προστίμου, η επιχείρηση αυτή πρέπει να παράσχει στη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Επιτροπής Ανταγωνισμού αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με πιθανολογούμενη σοβαρή παράβαση. Τα στοιχεία αυτά θα πρέπει να έχουν σημαντική επιπρόσθετη αποδεικτική αξία σε σχέση με τα αποδεικτικά στοιχεία που έχει ήδη στην κατοχή της η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού (με οποιονδήποτε τρόπο, συμπεριλαμβανομένων των στοιχείων που απέκτησε μέσω της αίτησης μιας επιχείρησης για υπαγωγή στο Πρόγραμμα Επείκειας). Επίσης η επιχείρηση οφείλει

να διακόψει τη συμμετοχή της στην πιθανολογούμενη παράβαση το αργότερο κατά τη χρονική στιγμή που υποβάλλει τα αποδεικτικά στοιχεία.

Το επίπεδο της μείωσης του προστίμου, του οποίου θα τύχει μια επιχείρηση. Η μείωση προσδιορίζεται με βάση τα πρόστιμα που θα είχαν επιβληθεί σε διαφορετική περίπτωση. *Για την πρώτη επιχείρηση που πληροί τα οριζόμενα στην παράγραφο 15: μείωση 30– 50%, τη δεύτερη επιχείρηση που πληροί τα οριζόμενα στην παράγραφο 15: μείωση 20– 30%, τις επόμενες επιχειρήσεις που πληρούν τα οριζόμενα στην παράγραφο 15: μείωση έως 20%*⁵⁹. Τέλος, εάν μια επιχείρηση παράσχει αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με πραγματικά περιστατικά που αγνοούσε προηγουμένως η Επιτροπή Ανταγωνισμού και τα οποία έχουν άμεση σχέση με τη βαρύτητα ή τη διάρκεια της πιθανολογούμενης παράβασης, η Επιτροπή δεν θα λάβει υπόψη τα στοιχεία αυτά κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, το οποίο θα επιβάλει στην επιχείρηση που παρέσχε τα αποδεικτικά στοιχεία.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού συνεργάζεται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού άλλων Κρατών Μελών για ζητήματα που άπτονται των Προγραμμάτων Επιείκειας. Η υπαγωγή μιας επιχείρησης στο ελληνικό πρόγραμμα επιείκειας δεν συνεπάγεται τη χορήγηση απαλλαγής ή μείωσης των προστίμων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή τις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού άλλων Κρατών Μελών επί τη βάση των στοιχείων που η επιχείρηση παρέσχε στην Επιτροπή Ανταγωνισμού. Η επιχείρηση μπορεί να υποβάλει αιτήσεις επιείκειας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή στις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού² των Κρατών Μελών, στα οποία έχει επίδραση ο προκείμενος περιορισμός του ανταγωνισμού.

3.3 Το «παρατηρητήριο» λιανικών τιμών πώλησης υγρών καυσίμων στην Ελλάδα⁶⁰

Στα πλαίσια εξέτασης της ελληνικής πολιτικής ανταγωνισμού και ειδικά την καταπολέμηση των καρτέλ στον κλάδο της εμπορίας των πετρελαιοειδών, είναι δέον

⁵⁹ Ελληνικό Πρόγραμμα Επιείκειας από την Επιτροπή Ανταγωνισμού

⁶⁰ <http://www.fuelprices.gr/>

να αναφέρουμε την ύπαρξη του παρατηρητηρίου λιανικών τιμών πώλησης υγρών καυσίμων στην χώρα μας. Το παρατηρητήριο ανήκε στην αρμοδιότητα του υπουργείου Ανάπτυξης αλλά πλέον ανήκει στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Οικονομίας. Μέσω αυτού ο καταναλωτής μπορεί να ενημερώνεται για το φθηνότερα πρατήρια υγρών καυσίμων ανά περιφέρεια.

Δυο εταιρίες με δικά του διυλιστήρια ελέγχουν την ελληνική αγορά καυσίμων. Πρόκειται για την άλλοτε κρατική ΕΚΟ που σήμερα είναι θυγατρική των Ελληνικών Πετρελαίων του ομίλου Λάτση και την Motor Oil συμφερόντων του Βαρδινογιάννη. Αρκεί να αναφέρουμε το 60% της τιμής είναι οι φόροι που εισπράττει το κράτος⁶¹.

Η ελεύθερη αγορά στην οποία έχουμε την τύχη ή την ατυχία να ζούμε, χαρακτηρίζεται από τη διαμόρφωση των τιμών σε συνάρτηση με τη ζήτηση. Όπως αποδεικνύει και η πραγματικότητα, αρκετοί παράγοντες που ασχολούνται με την εμπορία προϊόντων έχουν μάλλον "μπερδέψει" τον όρο "ελεύθερη αγορά" με την ασυδοσία και ειδικά σε ό,τι αφορά στο χώρο των καυσίμων. Ειδικά στον τελευταίο κλάδο τα προβλήματα είναι ορατά, στα οποία αναφέρονται πλέον ξεκάθαρα και οι αρμόδιοι πολιτικοί. Τελευταία παραδείγματα για την άσχημη κατάσταση στην αγορά των καυσίμων ήταν οι πρόσφατες ανακοινώσεις του Κωστή Χατζηδάκη για τις αδικαιολόγητες αυξήσεις στα προϊόντα της BP, αλλά και τα πρόστιμα ύψους 19,7 εκατ. ευρώ στη Shell και 30 εκατ. ευρώ στη BP, που επέβαλε η Επιτροπή Ανταγωνισμού για εναρμονισμένες πολιτικές στην τιμολόγηση των καυσίμων τους. Μετά και τις τελευταίες αυξομειώσεις στις τιμές, λόγω της ξέφρενης πορείας του αργού πετρελαίου το καλοκαίρι, το ΥΠ.ΑΝ⁶² προέβη στην υποχρεωτική συμμετοχή των πρατηριούχων στο Παρατηρητήριο Τιμών, για την καλύτερη ενημέρωση των καταναλωτών. Ωστόσο σύμφωνα με στοιχεία που πρόσφατα παρουσίασε το ΥΠ.ΑΝ, από τις αρχές του έτους έως σήμερα, η μέση τιμή της αμόλυβδης έχει αυξηθεί κατά 8,6 λεπτά.⁶³ ο Παρατηρητήριο Τιμών αρχικά λειτούργησε πιλοτικά και αφορούσε στην οικειοθελή συμμετοχή των πρατηριούχων. Στη συνέχεια το ΥΠ.ΑΝ, έχοντας υπ' όψιν του ότι το σύστημα μπορεί να αποδώσει αρκετά οφέλη στους καταναλωτές, αλλά και να λειτουργήσει ως ένα μέσο ελέγχου των τιμών-κερδών των καυσίμων,

⁶¹ http://cretalive.gr/new/22030/crete/To_kartel_sta_kausima

⁶² Υπουργείο Ανάπτυξης

⁶³ <http://www.autotriti.gr/data/magazine/viewthema/37507.asp>

κατέστησε υποχρεωτική τη συμμετοχή των πρατηριούχων μετά την έκδοση της Αγορανομικής Διάταξης 13/08. Βάσει αυτού, οι πρατηριούχοι είναι υποχρεωμένοι να ενημερώνουν το υπουργείο (Τομέας Ενέργειας) σε κάθε περίπτωση μεταβολής των τιμών τους. Σκοπός της καταχώρησης των τιμών είναι αφ' ενός μεν η επεξεργασία των δεδομένων για την πορεία της αγοράς, αλλά και η ενημέρωση των καταναλωτών.

3.4 Ο Οργανισμός “STOP CARTEL”

Ο Μη κερδοσκοπικός αυτός οργανισμός ιδρύθηκε στην Αθήνα το 2006 για την αντιμετώπιση των συνεπειών που υπόκεινται τα θύματα των Καρτέλ και των Μονοπωλίων⁶⁴. Είναι μέλος ενός παγκόσμιου δικτύου ενημέρωσης. Μπορούν να απευθυνθούν οι πολίτες ως καταναλωτές καθώς και οι θιγόμενοι επιχειρηματίες. Έτσι μπορούν να καταγγεληθούν περιστατικά που αφορούν τον συμφωνημένο ορισμό τιμών, καθώς και πρακτικές συμφωνημένων προσφορών. Επιπλέον οι καταναλωτές ή οι επιχειρηματίες μπορούν να καταγγείλουν οποιοδήποτε είδος σύμπραξης εταιρίας ή κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης στην αγορά. Γιατί πάνω από όλα σκοπός της Πολιτικής Ανταγωνισμού είναι η ευημερία των πολιτών, καταναλωτών και επιχειρηματιών. Σκοπός του είναι επίσης η ορθή εφαρμογή των αρχών Ανταγωνισμού.

⁶⁴ <http://www.stopcartel.info/mf/about.htm>

Συμπεράσματα ελληνικής πρακτικής

Τα καρτέλ, η μυστικές αυτές συμφωνίες, που εμποδίζουν τον υγιή ανταγωνισμό είναι μια πραγματικότητα στη χώρα μας. Και ποιος δεν έχει παρατηρήσει την παράλληλη αύξηση τιμών σε βενζινάδικα της πόλης του. Έτσι στην Ελλάδα οι συνθήκες που επικρατούν την καθιστούν επιρρεπή στην ύπαρξη και διατήρηση ενός καρτέλ. Και αυτό διότι υπάρχουν μικρές σχετικά γεωγραφικές αγορές και η συγκέντρωση σε αυτές τείνει να είναι υψηλή, δηλαδή υπάρχει ένας μικρός αριθμός επιχειρήσεων που ελέγχει ένα μεγάλο ποσοστό των συνολικών πωλήσεων. Επίσης υπάρχουν εμπόδια εισόδου στην αγορά λόγω των γραφειοκρατικών ρυθμίσεων στη χώρα καθώς και η ύπαρξη μηδενικής καινοτομικότητας από τις εταιρίες. Οι παραπάνω παράγοντες αυξάνουν την πιθανότητα δημιουργίας καρτέλ και μακρόχρονης παραμονής του στην ελληνική αγορά.

Στην Ελλάδα το νομοθετικό πλαίσιο στο οποίο στηρίζεται η Πολιτική Ανταγωνισμού αποτελείται από τον νόμο 703/1977⁶⁵ και τους κοινοτικούς κανονισμούς. Επίσης στηρίζεται και στο θεσμικό πλαίσιο που το αποτελεί η Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού και άλλες ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές (όπως ΡΑΕ). Όσον αφορά την διακίνηση και αποθήκευση πετρελαιοειδών προϊόντων υπάρχει ο Ν. 3335/2005(έπειτα από τροποποίηση διατάξεων του Ν.3054/2002).

Η Ελληνική Πολιτική Ανταγωνισμού αντιμετωπίζει πολλές αδυναμίες. Πρώτα από όλα το νομοθετικό της πλαίσιο στηρίζεται σε έναν και μόνο νόμο του 1977 (με μικρές μετέπειτα τροποποιήσεις), νόμο που δεν αντιστοιχεί στις σημερινές ανάγκες καθώς και η τεχνολογία έχει προοδεύσει και οι ανάγκες των καταναλωτών έχουν αλλάξει. Επιπλέον μια ακόμα αδυναμία εντοπίζεται στο γεγονός της μη γρήγορης λήψης μιας απόφασης. Και αυτό διότι μόνη της η Επιτροπή πρέπει να εξετάσει ενδελεχώς όλα τα στοιχεία μιας περίπτωσης καρτέλ. Γνωμοδοτικά μπορεί να συμμετάσχει και κάποια

⁶⁵ Αναθεώρηση διατάξεων του Ν. 703/1977 από τον Ν. 3784/2009

άλλη ρυθμιστική αρχή. Επιπλέον προβλήματα εντοπίζονται και κατά την έρευνα καθώς δεν ορίζεται ρητά ποιος είναι αρμόδιος να την διεξάγει , προκειμένου να προσωποποιηθούν οι ευθύνες και οι οποίες σύμφωνα με το άρθρο 29 του Ν.703/1977 έχουν και ποινική διάσταση.⁶⁶

Στην περίπτωση ενός καρτέλ, όλα τα παραπάνω θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν με μια καλύτερη και οργανωμένη Επιτροπή Ανταγωνισμού(ποσότητα και ποιότητα επιστημονικού δυναμικού, υποδομή, προϋπολογισμός και δομή της αγοράς. Επίσης ένας μεγάλος αποτρεπτικός παράγοντας δημιουργίας μιας σύμπραξης είναι το μέγεθος των προστίμων που επιβάλλονται στους παραβάτες. Στην Ελλάδα εμπειρικά και συγκριτικά με άλλες χώρες τα πρόστιμα είναι μικρά. Σημαντική παράμετρος είναι επίσης και το κατά πόσο είναι σωστό να επιβάλλονται πρόστιμα στις εταιρίες σαν ξεχωριστές νομικές προσωπικότητες και γιατί όχι να μην προκύπτουν και ποινικές ευθύνες σε μέλη διοίκησης των εταιριών και ιδιαίτερα στους διευθυντές αυτών που είναι οι υπεύθυνοι δημιουργίας των καρτέλ.

Σημαντική επιρροή λοιπόν στην μικρή αποτελεσματικότητα της Επιτροπής ασκούν τα προγράμματα επιείκειας. Χάρη σε αυτά επιχειρήσεις που συμμετείχαν σε μια σύμπραξη μπορούν να την καταγγείλουν και να λάβουν απαλλαγή, ολική ή μερική από τα πρόστιμα που αλλιώς θα τους επιβάλλονταν. Συμβάλλουν έτσι στην προσπάθεια της Επιτροπής Ανταγωνισμού κατά του αγώνα τους για τα καρτέλ απαλλάσσοντας τον εαυτό τους από την επιβολή κάποιου προστίμου. Όσον αφορά τον κλάδο των πετρελαιοειδών ένα πρώτο βήμα έγινε με τις δύο διαβουλεύσεις⁶⁷ όπου συζητήθηκαν τα ζητήματα που αφορούν τον συγκεκριμένο κλάδο καθώς και τα μέτρα για την άρση των περιορισμών.

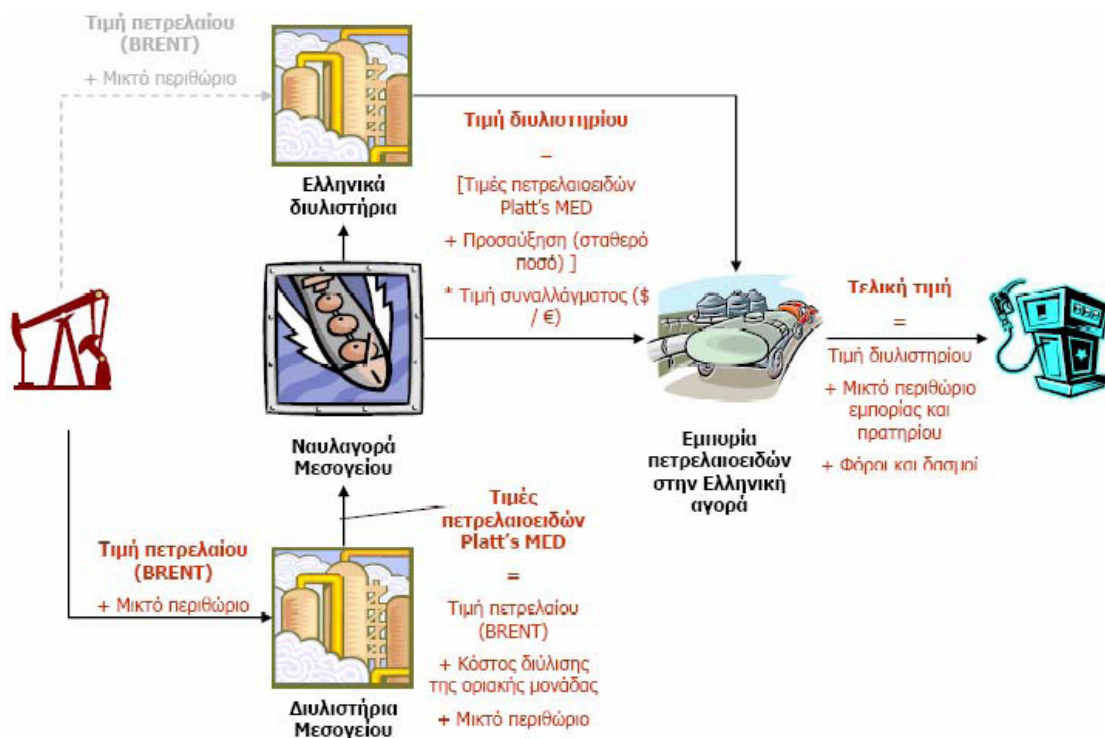
⁶⁶ Αντωνιάδης Χ. «Δίκαιο Ελεύθερου Ανταγωνισμού και Ποινικό Δίκαιο»,ΔΕΕ 1/1999, 21επ.

⁶⁷ 334/V/2007 και 418/V/2008

Παράρτημα

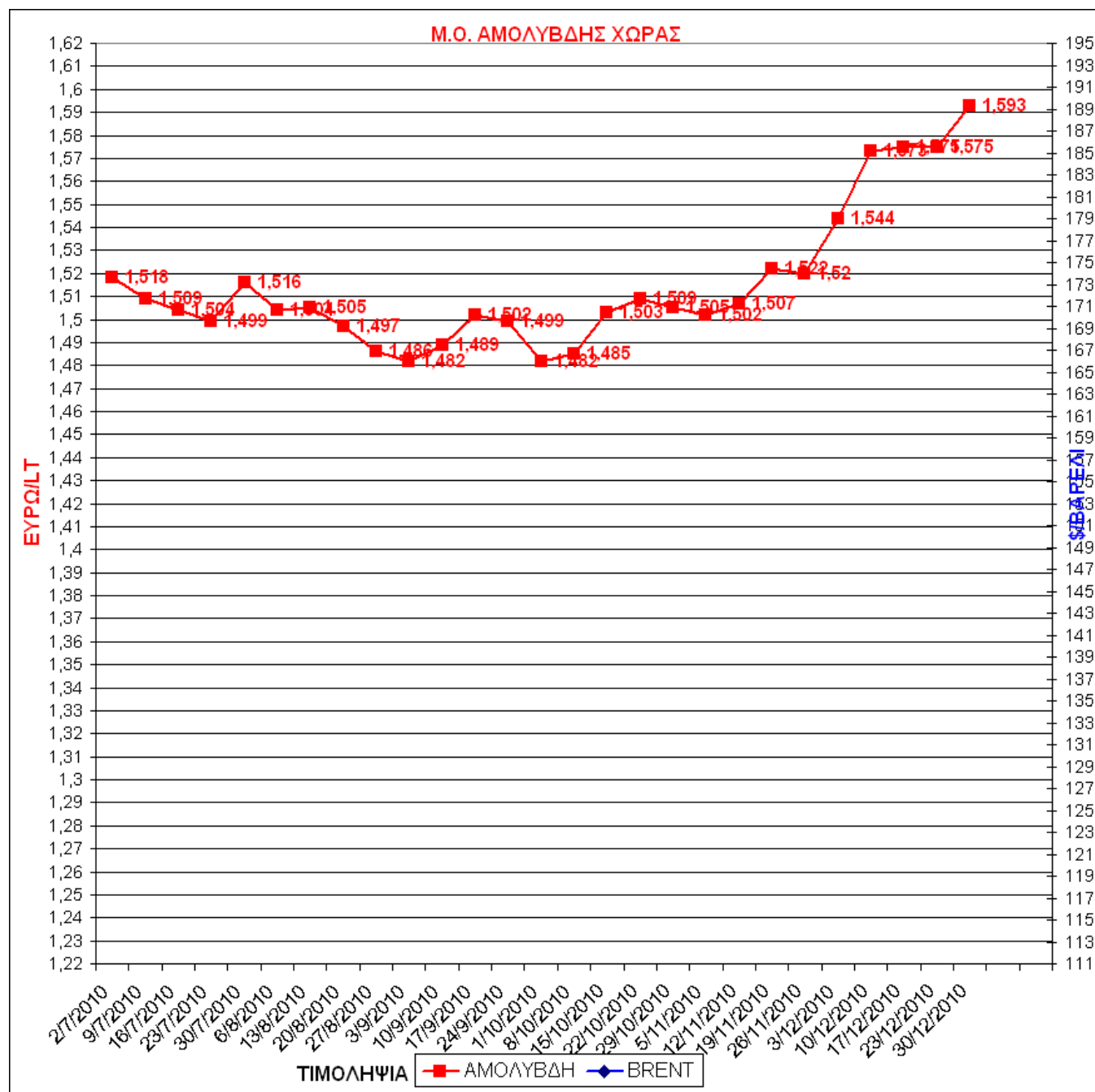
- 1) Ο παρακάτω πίνακας δείχνει το πώς διαμορφώνεται η τελική τιμή των πετρελαιοειδών στην Ελλάδα⁶⁸: Ο δείκτης BRENT τιμή πετρελαίου αποτελεί μια από τις ταξινομήσεις του αργού πετρελαίου. Προέρχεται από τη Βόρεια θάλασσα. Η τιμολόγηση στην εσωτερική αγορά πετρελαιοειδών πραγματοποιείται σε τρία στάδια: από το διυλιστήριο στις εταιρίες πετρελαιοειδών, από τις εταιρίες στους κάτοχους άδειας Λιανικής (πρατήρια και πωλητές πετρελαίου θέρμανσης) και σε μεγάλους τελικούς καταναλωτές και από τους κατόχους άδειας Λιανικής στους τελικούς καταναλωτές. Η φορολογία των καυσίμων στην Ελληνική Επικράτεια, όπως και σε όλα τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτελεί το σημαντικότερο μέρος στη διαμόρφωση των τελικών τιμών. Οι φόροι και οι δασμοί που επιβαρύνουν τις τιμές των πετρελαιοειδών περιλαμβάνουν: α) τον ειδικό φόρο κατανάλωσης (Ε.Φ.Κ), ο οποίος είναι σταθερός ανά φυσική ποσότητα προϊόντος, β) τα ειδικά τέλη και τις εισφορές υπέρ τρίτων, γ) το φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ). Βάση προσδιορισμού των τιμών διυλιστηρίου για τα προϊόντα πετρελαίου στην εγχώρια αγορά αποτελούν οι διεθνείς τιμές κάθε προϊόντος(πχ. Αμόλυβδης βενζίνης, πετρελαίου κίνησης κτλ.) και συγκεκριμένα οι τιμές Platt's CIF Med της αγοράς Μεσογείου, η οποία αποτελεί μια ενοποιημένη (περιφερειακή) γεωγραφική αγορά παραγωγής και προμήθειας πετρελαιοειδών

⁶⁸ Πηγή από Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), 2009



2) Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει την διαμόρφωση των τιμών αμόλυβδης βενζίνης σε τιμές BRENT πετρελαίου από 2/7/10-30/12/10⁶⁹. Παρατηρούμε ότι τον Δεκέμβρη του 2010 η τιμή της αμόλυβδης κυμαίνεται στα πιο υψηλά επίπεδα λόγω της αύξησης της τιμής του βαρελιού.

⁶⁹ http://www.ypan.gr/flash_fuel/kafsima/GRAF_XORAS.htm



Βιβλιογραφία

1. Λάμπρος Ε. Κοτσίρης «*Δίκαιο Ανταγωνισμού Αθέμιτου και Ελεύθερου*» Τρίτη έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2000
2. Νίκος Μούσης «*Ευρωπαϊκή Ένωση-Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική*» 12^η Έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2008
3. Νικόλαος Εμμ. Ζευγώλης «*Το καρτέλ στο δίκαιο του Ανταγωνισμού, Εθνική-Κοινοτική έννομη τάξη*», Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση 2008
4. Γιάννης Κατσουλάκος «*Είναι η αντιμετώπιση των καρτέλ από την Πολιτική Ανταγωνισμού αποτελεσματική;*», Περιοδικό ΕΠΙΛΟΓΗ-ΤΑΣΕΙΣ «η Οικονομία το 2009»
5. Δονάτος Παπαγιάννης «*Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο*» Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007
6. Δερεδάκη Μ.-Κόκκορης Ι.(επιμέλεια Γεώργιος Τριανταφυλλάκης) «*Ελεύθερος Ανταγωνισμός*», Πρακτικά-Νομολογία, Εθνική και Κοινοτική, Νομική Βιβλιοθήκη Αθήνα 2005,
7. C. Kaysen “*Basic Point Pricing and Antitrust Policy*”, Quarterly Journal of Economics 55 (1949)
8. Αντωνιάδης Χ. «*Δίκαιο Ελεύθερου Ανταγωνισμού και Ποινικό Δίκαιο*», ΔΕΕ 1/1999, 21επ.

Γενική Βιβλιογραφία

1. Δημήτριος Β. Κουτσούκης «*Κοινοτικός και Ελληνικός έλεγχος συγκεντρώσεων επιχειρήσεων και ο Ν. 703/1977*», Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1992
2. Μιχαήλ Π. Πυροβέτση «*ο έλεγχος των συγκεντρώσεων μεταξύ των επιχειρήσεων στο δίκαιο του ανταγωνισμού*», εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1992
3. Ν. Βέττας-Γ. Κατσουλάκος «*Πολιτική Ανταγωνισμού και Ρυθμιστική Πολιτική-Τα Οικονομικά των Ρυθμιστικών Παρεμβάσεων σε αγορές με μονοπωλιακή δύναμη*» Δαρδανός, 2004
4. Μιχ.-Θεοδ.Δ. Μαρίνος «*Αθέμιτος Ανταγωνισμός, Δίκαιο και Οικονομία*», Π.Ν Σάκκουλας, Αθήνα 2009

5. Ιωάννης Λιανός «*Η μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού και Ελληνικού Δικαίου του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*», Νομική Βιβλιοθήκη ,2008, επιμέλεια Ιωάννης Κόκκορης
6. Εταιρία Δικαίου Ανταγωνισμού «*Ο έλεγχος συγκεντρώσεων επιχειρήσεων στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού*», Νομική Βιβλιοθήκη 1998
7. Καρύδης Γ. «*Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού Ι, Θεμελιώδεις Ελευθερίες-Ανταγωνισμός-Κρατικές ενισχύσεις*», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2004
8. Μικρουλέα Αλεξ. «*Η διάκριση της εναρμονισμένης πρακτικής από την παράλληλη συμπεριφορά σε ολιγοπωλιακές αγορές*», ΔΕΕ 2008, 471.
9. «*Ο έλεγχος συγκεντρώσεων επιχειρήσεων στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού: 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Εταιρίας Δικαίου Ανταγωνισμού*», Αργοστόλι Σεπτέμβριος 18-20, 1997, εισηγήσεις, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1998
10. Πυθαγόρας Μπίκος «*Ο κλάδος της εμπορίας πετρελαιοειδών στην Ελλάδα*», IOBE 2004
11. The Europe Institute of the University of Leiden and H.H. Maas “*European Competition Policy-Essays of the Leiden Working group on Cartels Problems*”, A.W. SIJTHOFF-LEIDEN 1973

Πηγές Διαδικτύου

1. http://ec.europa.eu/competition/cartels/overview/index_en.html
2. http://ec.europa.eu/competition/publications/consumer_el.pdf
3. http://ec.europa.eu/competition/consultations/2010_horizontals/guidelines_el.pdf
4. <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%AD%CE%BB>
5. <http://www.worldlingo.com/ma/enwiki/el/OPEC>
6. <http://ec.europa.eu/competition/cartels/leniency/leniency.html>
7. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008R0622:EL:NOT>
8. <http://www.epant.gr/content.php?Lang=gr&id=16>

9. http://www.epant.gr/img/x2/apofaseis/apofaseis531_1_1230118929.pdf
10. http://www.epant.gr/apofasi_details.php?Lang=gr&id=269&nid=453
11. http://www.epant.gr/apofasi_details.php?Lang=gr&id=269&nid=460
12. http://www.epant.gr/img/x2/categories/ctg8_3_1191839222.pdf
13. <http://www.fuelprices.gr/>
14. <http://www.autotriti.gr/data/magazine/viewthema/37507.asp>
15. http://www.ypan.gr/flash_fuel/kafsima/GRAF_XORAS.htm
16. http://cretalive.gr/new/22030/crete/To_kartel_sta_kausima
17. <http://www.stopcartel.info/mf/about.htm>

Κανονισμοί Επιτροπής

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου της 20^{ης} Ιανουαρίου 2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (Κοινοτικός κανονισμός συγκεντρώσεων). (L24 29.1.2004)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 802/2004 της Επιτροπής της 21^{ης} Απριλίου 2004 για την εφαρμογή του κανονισμού αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμός 1/2003 του Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2002 για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 101 και 102 της ΣΛΕΕ
- Κανονισμός (ΕΚ) 622/2008 της Επιτροπής για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) 773/2004 της Επιτροπής σχετικά με τη διεξαγωγή διαδικασιών διευθέτησης διαφορών σε υποθέσεις συμπράξεων

Ανακοινώσεις Επιτροπής

- Ανακοίνωση σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας (de minimis) IP/02/13, 7/01/2002
- Ανακοίνωση Επιτροπής «όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού (97/C 372/03)
- Ανακοίνωση Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, έκθεση για τη λειτουργία του κανονισμού 1/2003, COM(2009) 206 τελικό, SEC(2009) 574
- Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (καρτέλ) (2002/C 45/03)
- Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (καρτέλ) (2006/C 298/11)
- Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την διεξαγωγή διαδικασιών διευθέτησης διαφορών ενόψει της έκδοσης αποφάσεων δυνάμει του άρθρου 7 και του άρθρου 23 του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου σε περιπτώσεις συμπράξεων (2008/C 167/01)

Κατευθυντήριες γραμμές Επιτροπής

- Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη-οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου 139/2004 σχετικά με τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ των επιχειρήσεων (2008/C 265/07)
- Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας SEC(2010)528

- Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 101 παρ.3 της Συνθήκης (ΕΕ C 101 της 27.4.2004)

Εθνική Νομοθεσία

- **N. 703/1977** «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού» (ΦΕΚ Α' 278/26.9.1977)
- **N. 2296/1995** «*Τροποποίηση του Ν.703/1977 “περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού”*» (ΦΕΚ Α' 43/24.2.1995)
- **N. 3373/2005** «*Αντικατάσταση και συμπλήρωση του ν.703/1977 “Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού (ΦΕΚ 278 Α’)”*» (ΦΕΚ Α' 188/2.8.2005)
- **Νόμος 3054/2002** «Οργάνωση της αγοράς πετρελαιοειδών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ. Α' 230/2.10.2002)

